

Lehtinen, Nina

2010 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Rudus-konsernin siirtyminen SEPA-aikaan

Nina Lehtinen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2010

Nina Lehtinen

Rudus-konsernin siirtyminen SEPA-aikaan

Vuosi	2010	Sivumäärä	66
-------	------	-----------	----

Tämä opinnäytetyö käsittelee SEPAa (Single Euro Payments Area) ja sen vaikutuksia Rudus-konsernin taloushallintoon ja hallinnon tietojärjestelmiin. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Ruduksen hallinnon tietojärjestelmät päivitetään SEPA-valmiiksi, mitä vaikutuksia sillä on Ruduksen taloushallinnon rutiineihin sekä miten SEPA-projekti viedään läpi tehokkaasti ja järkevästi Ruduksen kaltaisessa yrityksessä. SEPA tarkoittaa yhtenäistä euromaksualuetta, johon kuuluvat EU-maat, ETA-maat sekä Sveitsi ja Monaco. Sen tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa eri maiden välistä maksuliikennettä luomalla kaikille SEPA-alueeseen kuuluville maille yhteneväiset maksamisen standardit.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pankkien, ohjelmistotalojen, Finanssialan Keskusliiton ja Euroopan Keskuspankin internet-sivuilla julkaistusta SEPAan liittyvistä artikkeleista sekä asiantuntijoiden haastatteluista. Teoriaosuudessa selvitetään, mikä SEPA on ja mitä muutoksia se aiheuttaa muun muassa maksuliikenteelle ja korttimaksamiselle.

Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimus toteutetaan casetutkimuksena. Tiedonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua, joka mahdollistaa keskustelunomaisen tuokion tutkijan ja haastattelijan välillä, vaikka haastattelukysymykset ovat ennalta määritellyt. Haastateltavina ovat Ruduksen SEPA-projektin projektipäällikkö, laskutus- ja luottopäällikkö, kirjanpitoapäällikkö sekä kaksi IT-asiantuntijaa.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että SEPAn vaatimat IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit tulee päivittää Rudus-konsernin suomalaisissa yhtiöissä kirjanpitojärjestelmä Wintimeen toimittajarekisteriin, matkalaskuohjelma TEMiin käyttäjien pankkitilitietoihin ja palkanlaskentaohjelma Mepcoon palkansaajien pankkitilitietoihin. Myös maksuliikenneohjelmaan tulee päivittää SEPA-versio. Tutkimuksen edetessä selvisi, että Ruduksen hallinnon tietojärjestelmissä tilinumeroiden konversiot kannattaa suorittaa konsernin pääpankkina toimivan Sampo Pankin tarjoaman konvertointipalvelun avulla. Tutkimuksesta selvisi, että menetelmät, jotka Rudus-konsernissa otettaisiin SEPAn myötä käyttöön, tehostaisivat taloushallinnon prosesseja. Erityisesti ulkomaisten ostolaskujen maksatusprosessi virtaviivaistuisi kun ne voitaisiin lähettää pankkiin samassa maksutiedostossa kotimaisten ostolaskujen kanssa. Kuitenkin SEPAn hyödyt jäävät Ruduksen suomalaisille yhtiöille melko vähäisiksi, koska ne toimivat valtaosin kotimarkkinoilla. SEPA aiheuttaa kustannuksia pakollisten järjestelmämuutosten takia, mutta pitkällä tähtäimellä säästää maksamisen kustannuksia ja työaikaa tehostuneen ulkomaanmaksatuksen takia.

Nina Lehtinen

SEPA implementation in Rudus Group

Year	2010	Pages	66
------	------	-------	----

This thesis examines SEPA (Single Euro Payment Area) and its effects on Rudus Group's financial administration and its information systems. The purposes of this thesis are to examine how the information systems of Rudus' financial administration will be updated according to SEPA's requirements and how SEPA will affect Rudus' financial administration's daily routines. This thesis also clarifies how to accomplish a SEPA project effectively in a big company like Rudus. The geographical scope of SEPA encompasses the 27 EU Member States, Iceland, Liechtenstein, Norway, Switzerland and Monaco. SEPA's goal is to improve payment transactions through countries' boundaries by creating congruent standards of paying for all SEPA countries.

The theory in this thesis consists of articles that are released by Finnish banks, software companies and the European Central Bank. Also statements of specialists have been used as theoretical sources. The theory section of this thesis finds out why SEPA has been created, and how SEPA changes the European payments transaction and charge card payments.

The method of this thesis is qualitative. The thesis has been implemented as a case study. Information has been gathered through interviews with Rudus' Payment Manager, Credit Manager, Accounting Manager and two IT experts.

The study shows that IBAN account numbers and BIC codes that SEPA requires have to be entered in Rudus' vendor register in the Wintime accounting system. IBAN account numbers and BIC codes have to be also entered in Rudus' travel expense system TEM and payroll system Mepco. As the thesis proceeded it showed that the conversions in these information systems would be reasonable to implement by Sampo Bank's conversion service. The thesis showed that SEPA will intensify the processes of Rudus' financial administration. Especially the process of paying foreign payments will intensify because foreign payments will be possible to send to the bank in the same payment file with domestic payments. Nevertheless, SEPA does not bring much benefit for Rudus because the company operates mostly in the domestic market. SEPA causes costs for a company because of the required transitions in the information systems, but in the long term it helps to save costs and working hours because of the straightforward and cost-effective payment of foreign payments.

Key Words SEPA, financial administration, information systems

Sisällys

1	Johdanto	7
1.1	Tausta ja tarkoitus	7
2	Työn rakenne	8
3	Tutkimusongelma	8
3.1	Kvalitatiivinen tutkimusote	9
3.2	Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä	10
3.3	Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston käsittely ja analysointi	10
3.4	Kvalitatiivisen tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti.....	11
4	SEPA - Euroopan yhtenäinen maksualue	12
4.1	SEPA-hankkeen vaiheet.....	14
4.1.1	Suunnitteluvaihe	15
4.1.2	Toteutusvaihe.....	15
4.1.3	Siirtymävaihe	15
4.2	SEPA-palvelut	16
4.2.1	SEPA-tilisiirto	17
4.2.2	SEPA-suoraveloitus	17
4.2.3	SEPA-maksukortti.....	18
4.3	Maksupalveludirektiivi ja maksupalvelulaki	20
4.4	SEPA:n edellytykset	21
4.4.1	SEPA:n vaikutukset yritysten maksuliikenteeseen	23
4.4.2	Pankkien edellytykset SEPAan siirryttäessä	24
4.4.3	Järjestelmätoimittajien edellytykset SEPAan siirryttäessä	28
5	SEPA ja Rudus Oy.....	28
5.1	Rudus Oy.....	29
5.2	Rudus Oy:n taloushallinnon prosessit	30
5.2.1	Käteismyynti	31
5.2.2	Laskutus ja luotonvalvonta	32
5.2.3	Matkalaskut	34
5.2.4	Palkat	35
5.2.5	Ostoreskontra	36
5.2.6	Maksuliikenne	36
5.3	SEPA:n käyttöönotto Rudus-konsernin hallinnon järjestelmissä	37
5.3.1	Käteismyynti	38
5.3.2	Laskutus ja luotonvalvonta	39
5.3.3	Matkalaskut	40
5.3.4	Palkat	40
5.3.5	Ostoreskontra	41
5.3.6	Maksuliikenne	41

5.3.7	Yhteenveto SEPA-projekteista.....	42
5.4	SEPA:n vaikutukset Rudus Oy:n taloushallintoon	44
5.4.1	Käteismyynti	44
5.4.2	Laskutus ja luotonvalvonta	45
5.4.3	Matkalaskut	45
5.4.4	Palkat	45
5.4.5	Ostoreskontra	46
5.4.6	Maksuliikenne	46
6	Johtopäätökset	47
6.1	Tutkimustulosten validiteetti ja reliabiliteetti	51
	Lähteet.....	53
	Kuvat ja kuviot	56

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee SEPAa (Single Euro Payments Area), ja sen käyttöönottoa Rudus Oy:n hallinnon tietojärjestelmissä. SEPA tarkoittaa yhtenäistä euromaksualuetta, johon kuuluu 27 EU-maata ja lisäksi ETA-maat Norja, Islanti ja Liechtenstein sekä Sveitsi ja Monaco. SEPA tulee muuttamaan EU-maiden välistä maksuliikennettä lähivuosina. Rudus Oy:llä SEPAan siirrytään vuoden 2010 loppuun mennessä asteittain. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohteena on SEPA:n vaikutukset Rudus Oy:n taloushallintoon. (Finanssialan Keskusliitto 2009a).

1.1 Tausta ja tarkoitus

SEPA tulee muuttamaan EU-maiden välistä maksuliikennettä lähivuosina huomattavasti. Tavoitteena on, että sen myötä yksityisten henkilöiden ja yritysten maksuliikenne SEPA-alueeseen kuuluvien maiden välillä helpottuisi, halpenisi, nopeutuisi ja tulisi turvallisemmaksi. Yhtenäisellä euromaksualueella maksuja voi suorittaa ulkomaille täysin samoin ehdoin kuin kotimaisia maksuja. SEPA:n tavoitteena on luoda euroalueelle yhtenäiset käytännöt ja sama standarditaso maksamisen peruspalveluiden kannalta. Tämän toteutuminen edellyttää, että kaikki pankkitilit muutetaan järjestelmiin uuden standardin mukaisiksi, mikä pitää sisällään IBAN (International Bank Account Number)-tilinumerot ja BIC (eli SWIFT)-koodit. Myös yritysten maksuaineistojen luominen ja maksujen välitys vaativat uuden yhtenäisen standardin, XML-muodon. SEPA siis vaikuttaa suoraan kaikkiin pankkitilitietoja sisältäviin hallinnon järjestelmiin, kuten esimerkiksi palkka-, laskutus- ja maksuliikennejärjestelmiin sekä asiakas- ja toimittajarekistereihin. Suomessa SEPA-aikaan on tarkoitus siirtyä 1.1.2011, eli yritysten on alettava valmistautua siihen vuosien 2009 ja 2010 aikana. (Aditro 2009).

Rudus Oy:llä SEPA-aikaan on tarkoitus siirtyä vuoden 2010 loppuun mennessä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää SEPA:n vaikutuksia Rudus Oy:n taloushallintoon. Tutkimuksessa selvitetään, mitä muutoksia SEPA edellyttää Rudus Oy:n hallinnon tietojärjestelmiin ja miten muutokset toteutetaan, sekä mitä vaikutuksia SEPAlla on yrityksen taloushallinnon päivittäisiin rutiineihin, muun muassa maksuliikenteeseen. Tutkimuksessa on myös tarkoitus selvittää, miten SEPA-projekti olisi järkevää viedä läpi Rudus Oy:ssä tai missä tahansa muussa samankaltaisessa yrityksessä. Tutkimus on rajattu käsittelemään aihetta Ruduksen suomalaisten yhtiöiden, emoyhtiö Rudus Oy:n ja suurimpien tytäryhtiöiden Rudus Murskaus Oy:n, Rudus Betonituote Oy:n ja Elpotek Oy:n kannalta. Rudus Oy:llä on lisäksi tytäryhtiöitä Venäjällä ja Baltian maissa, mutta ne on rajattu tästä opinnäytetyöstä pois. Tutkimuksessa käsitellään SEPAa käteismyynnin, laskutuksen ja luotonvalvonnan, matkalaskujen, palkanlaskennan, ostoreskontran ja maksuliikenteen kannalta.

Rudus Oy:n siirtyminen SEPA-aikaan ja sen vaikutukset Rudus Oy:n taloushallintoon on valittu tämän opinnäytetyön aiheeksi sen ajankohtaisuuden vuoksi. Opinnäytetyön tavoitteena on koota yhteen Rudus Oy:n hallinnon järjestelmät ja niiden vaatimat toimenpiteet SEPAn käyttöönoton kannalta, sekä tuoda esille SEPAn myötä hallinnon järjestelmiin ja käytännön työhön saatavat hyödyt. Yrityksessä SEPA-projektista oli keväällä 2010 vasta alustava suunnitelma, joten tästä tutkimuksesta tulee olemaan konkreettista hyötyä Ruduksen talousosastolle.

2 Työn rakenne

Tämän opinnäytetyön alussa esitellään käytettävä tutkimusmenetelmä, ja siihen liittyvää teoriaa. Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, ja tiedonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Lisäksi käydään läpi, miten kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto käsitellään ja analysoidaan.

Seuraavaksi opinnäytetyössä tarkastellaan SEPAn taustoja, sen etenemisvaiheita yleiseurooppalaisena, laajana hankkeena, ja käydään läpi SEPA-palveluita. Sen jälkeen esitellään EU:n uusi maksupalveludirektiivi ja Suomen uusi maksupalvelulaki, joka toteuttaa EU:n direktiiviä. Lopuksi käydään läpi SEPAn edellytyksiä yritysten, pankkien ja ohjelmistotalojen kannalta.

Rudus Oy:n kannalta tässä opinnäytetyössä keskitytään hallinnon, etenkin taloushallinnon, tietojärjestelmiin, sekä siihen, miten uudet standardit, IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit, otetaan käyttöön niissä. Lopuksi tarkastellaan SEPAn vaikutuksia järjestelmiin ja taloushallinnon rutiineihin yleisesti. Viimeisessä kappaleessa esitetään ehdotuksia siihen, miten Rudus Oy:ssä tai muussa samankaltaisessa yrityksessä SEPA-projekti kannattaisi viedä läpi mahdollisimman tehokkaasti ja järkevästi.

3 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on ”SEPAn vaikutukset Rudus Oy:n taloushallintoon ja hallinnon tietojärjestelmiin”. Käytännössä on tarkoitus selvittää, miten väite ”SEPAn myötä yritysten on helpompaa, edullisempaa ja turvallisempaa suorittaa maksuja SEPA-maiden välillä” (Aditro 2009.) toteutuu käytännössä, ja miten se vaikuttaa Rudus Oy:n taloushallinnon rutiineihin. Tutkimuksen toteuttaminen edellyttää huolellista tutustumista aiheeseen, eli SEPasta kertovaan aineistoon. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pankkien, ohjelmistotalojen, Finanssialan Keskusliiton ja Euroopan Keskuspankin internet-sivuilla julkaistuista SEPAan liittyvistä artikkeleista sekä asiantuntijoiden haastatteluista.

Tutkimusongelma, miten SEPA vaikuttaa Rudus Oy:n taloushallintoon ja hallinnon järjestelmiin, ratkaistaan teemahaastattelulla. Tutkimusyksikkönä toimii Rudus Oy:n taloushallinto, ja tutkimus toteutetaan yrityksen näkökulmasta. Tutkimus on rajattu käsittelemään SEPAn vaikutuksia Rudus Oy:n käteismyyntiin, laskutukseen ja luotonvalvontaan, matkalaskuprosessiin, palkkahallintoon, ostoreskontraan ja maksuliikenteeseen eli järjestelmiin, joissa käsitellään maksuja ja pankkitilitietoja. Tutkimuksessa selvitetään myös, mitä muutoksia SEPA edellyttää Ruduksen taloushallinnon tietojärjestelmiin tehtävän, eli miten IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit päivitetään ohjelmistoihin ja miten maksupäätteet saatetaan SEPA-aikaan sopiviksi.

3.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimusmenetelmän valintaan liittyy olennaisesti tutkittavana olevan ilmiön luonne. Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää ongelman ratkaisemiseksi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto on verbaalista tai kuvallista, tässä tapauksessa verbaalista. Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään usein liiketaloustieteissä yrityshallintoon ja markkinointiin liittyvissä tutkimuksissa. Tutkimuskohteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa, kuten tässä tutkimuksessa, on singulaarinen ilmiö. Singulaarinen ilmiö tarkoittaa jotakin tiettyä, yksilöitävissä olevaa ilmiötä tai tapahtumaa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto edustaa tutkimuskohteen olennaisia piirteitä, ja on teoreettisesti merkittävä. Sen yhtenä tavoitteena on kehittää olemassa olevaa teoriaa. Aineiston kerääminen ja analysointi kietoutuvat kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiiviisti yhteen. Kvalitatiivisen analyysin tavat ovat aineistosidonnaisia, eikä tulkinta perustu satunnaisiin poimintoihin. Kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä voivat olla havainnointi, vapaamuotoinen haastattelu ja dokumentointi. (Uusitalo 1999, 79-82). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan ja tulkitaan kokonaisuutena, ja se vaatii tilastollisesta tutkimuksesta poikkeavaa absoluuttisuutta. Laadullisissa analyysissä ei voida luottaa tilastollisiin todennäköisyyksiin. (Alasuutari 2001, 38-39).

Tämä opinnäytetyö toteutetaan tapaus- eli casetutkimuksella, joka on yleinen menetelmä empiirisessä liiketaloustieteellisessä tutkimuksessa. Casetutkimuksen tarkoituksena on tutkia yksi tietyllä tarkoituksella valittu tapaus, esimerkiksi yrityksen prosessi, osasto tai tapahtumasarja. Tapaus voi olla tietyn tasoinen, esimerkiksi toimiala-, organisaatio- tai osastotasoinen. Tässä tutkimuksessa tapaus on tietyn yksikön, Rudus-konsernin taloushallinnon, projekti. Casetutkimus on tutkimusote, jossa kerätään aineistoa tapauksesta ja analysoidaan sitä. Casetutkimus pakottaa tutkijan ymmärtämään yritystä tai tiettyä osaa siitä, tässä tapauksessa Rudus Oy:n taloushallinnon tietojärjestelmäkokonaisuutta ja prosesseja, kokonaisvaltaisesti realistisessa ympäristössä. (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 154-157).

3.2 Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineiston tiedonkeruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua, joka on paljolti käytetty tiedonkeruumenetelmä laadullisissa tapaustutkimuksissa. Puolistrukturoitu haastattelu sallii haastateltavalle enemmän vapauksia kuin strukturoitu haastattelu, jossa kysymykset, niiden esittämisjärjestys ja yleensä myös vastausvaihtoehdot on määritelty etukäteen. Teemahaastattelun kysymykset ovat usein avoimia. Kysymykset on määritelty etukäteen, mutta haastateltava vastaa niihin omin sanoin, ja halutessaan voi myös kertoa tutkittavasta aiheesta vapaamuotoisesti. Teemahaastattelussa ei tarvitse noudattaa ennalta määriteltyä kysymysten esittämisjärjestystä. Puolistrukturoitu haastattelu eroaa kuitenkin syvähaastattelusta, joka muistuttaa enemmänkin vapaamuotoista keskustelua tutkijan ja haastateltava välillä kuin haastattelua. Teemahaastattelu on selkeästi yleisin tiedonkeruumenetelmä liiketaloustieteellisissä tutkimuksissa sen tehokkuuden vuoksi. Tehokkuus perustuu siihen, että tutkija ohjailee selkeästi keskustelua, mutta haastateltava voi nostaa esiin seikkoja ja näkökulmia, joita tutkija ei välttämättä ollut tullut ajatelleeksi, ja tuoda siihen vuorovaikutuksen kautta uusia näkökulmia. Teemahaastattelu on myös haastateltavan kannalta hyvä menetelmä, sillä valmiisiin, huolellisesti suunniteltuihin kysymyksiin on helpompi vastata kuin esimerkiksi osallistua syvähaastatteluun. (Koskinen ym. 2005, 104-105, 109).

Tässä tutkimuksessa haastatellaan Rudus Oy:n maksuliikennepäällikköä, kirjanpitoapäällikköä, laskutus- ja luottopäällikköä, tietohallinnon asiantuntijoita sekä Nordea-pankin SEPA-asiantuntijaa. Teemahaastattelu sopii tiedonkeruumenetelmäksi tähän tutkimukseen, koska haastateltavia on monta, ja haastattelu on nopein tapa saada vastauksia tämän opinnäytetyön tutkimusongelmaan. Haastattelemalla eri alojen asiantuntijoita on todennäköistä saada mahdollisimman luotettavia ja monitahoisia vastauksia. Haastattelemalla saatu tieto esimerkiksi yrityksen prosesseista varmistaa myös sen, ettei tutkimus mene harhaan, vaan keskittyy niihin ydinprosesseihin, joihin tutkittava ilmiö vaikuttaa. Teemahaastattelu on vuorovaikutusta haastattelijan ja haastateltavan välillä, ja teemahaastattelun edetessä tutkija voi esittää mahdollisia täydentäviä kysymyksiä, mikäli ei ymmärrä haastateltavan vastauksia. Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluina, sillä jokaiselle haastateltavalle tullaan esittämään juuri hänen osaamisalaansa liittyviä kysymyksiä. (Koskinen ym. 2005, 108).

3.3 Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimusaineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten teko on koko tutkimuksen ydinasia, koska siihen tutkimus aina johtaa. Tutkimuksen analysoinnin tulisi olla yhteneväinen

tutkimusongelman kanssa. Kvalitatiivisen tutkimuksen on aina johdettava selkeään tulkintaan, joka linkittyy aiheesta tehtyihin aikaisempiin tutkimuksiin ja teoriataustaan. Kvalitatiivisesta tutkimuksesta tehtävät johtopäätökset ovat usein intuitiivisia, eivät säännönmukaisia kuten kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Kuitenkin kvalitatiivinen analyysi tulisi tehdä hallitusti, jotta tutkimus olisi luotettava. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia tehdään pitkin matkaa samanaikaisesti kun sitä kerätään. Etenkin tällaisessa tutkimuksessa, jossa haastateltavia on monta, samanaikainen tutkimuksen tekeminen ja analysointi onnistuu. Aineiston analysointi olisikin hyvä aloittaa mahdollisimman pian haastattelujen suorittamisen jälkeen. Tutkimusaineiston analysointi aloitetaan järjestämällä aineisto ja paneutumalla siihen perusteellisesti. Aineistosta tehdään huomioita, ja arvioidaan, mitkä teemat esiintyvät haastatteluiden vastauksissa usein. Keskeisten asioiden erottelu tutkimusaineistosta on tärkeää. Ennen varsinaista analysointia ja johtopäätösten tekemistä tutkimusaineisto litteroidaan eli kirjoitetaan puhtaaksi. (Koskinen ym. 2005, 231-233; Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 221-223).

Liiketaloustieteellinen tutkimuksen analysointi perustuu usein teoreettisiin argumentteihin ja empiiriseen näyttöön. Tutkimusaineistoa puretaan ryhmittelemällä intuitiivisesti haastatteluiden vastauksia niiden samankaltaisuuden perusteella. Tämän jälkeen kootuista vastauksista tehdään syvällisempiä huomioita, mikä saattaa muuttaa alkuperäisen ryhmittelyn perusteita. Laadullisesta tutkimuksesta on melko vaikea tehdä yksiselitteisiä johtopäätöksiä, joten tutkimusaineistoa tulee tulkita monipuolisesti, ja pohtia, miksi havaittu ilmiö on tietynlainen. Ajatuksia voi avata esimerkiksi vertaamalla tutkittavaa yritystä johonkin toiseen, erilaiseen yritykseen. Myös aikaisempiin tutkimuksiin kannattaa verrata, jolloin mahdolliset ristiriitaisuudet tulevat esille, mikä pakottaa tutkijan arvioimaan omaa aineistoaan kriittisesti. Toisinaan taas julkinen keskustelu tutkittavasta aiheesta voi tuoda uusia näkemyksiä ja luoda erilaisia ajatuksia. Tutkimusaineistosta tulisi osata löytää myös sellaisia asioita, joita ei siinä suoraan mainita. Usein huomiota herättävät asiat vievät näkyvyyttä tavanomaisemmilta. Tutkimusaineistosta saattaa löytyä ristiriitaisuuksia, jolloin aineistoa kannattaa tutkia eri näkökulmien kautta. Toisinaan asioita tarkastellaan yksityiskohtaisesti, ja toisinaan yleiskuvan kautta. Aineistosta kannattaa myös kirjoittaa erilaisia artikkeleita ja luonnoksia erilaisista näkökulmista, sekä keskustella ihmisten kanssa, jotta oma ajattelu saavuttaisi mahdollisimman paljon perspektiiviä. (Koskinen ym 2005, 242-249).

3.4 Kvalitatiivisen tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Empiirisen tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti varmistavat, voiko tutkimuksen tuloksiin uskoa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteettia ja reliabiliteettia arvioidaan silloin, kun halutaan pohtia, voiko tutkimukseen luottaa. Niiden avulla voidaan parantaa tutkimuksen

laatua ja ohjata sen arviointia. Tutkimuksen luotettavuutta tulee pohtia sen alusta lähtien. (Koskinen ym. 2005, 253-255).

Tutkimuksen validiteetti kertoo siitä, missä määrin tutkimustulokset ilmaisevat juuri sitä kohdetta, jota niiden oli tarkoituskin ilmaista. Validius siis tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. Sisäisellä validiteetilla mitataan tutkimustulosten tulkinnan sisäistä loogisuutta ja ristiriidattomuutta. Ulkoisella validiteetilla taas tarkoitetaan, yleistyykö tulkinta muihin kuin tutkittuun tapaukseen. Validiteettia tarkastelemalla pyritään ehkäisemään ja erottelemaan tilanteet, joissa uskotaan, että jokin tutkimustulos olisi tosi tai päinvastaisesti epätosi, vaikkei olisi. Validiteetin avulla todistetaan, etteivät tutkimuksen tulokset perustu esimerkiksi väärin haastattelulausumiin tai kysymyksiin, jotka on tehty epätyypillisestä tilanteesta. Validien tutkimustulosten tulisi myös olla jossain määrin yleistettävissä. (Koskinen ym 2005, 154-155; Hirsjärvi ym 2009, 231).

Reliabiliteetti kertoo siitä, miten ristiriidaton jokin tutkimustulos on, vaikka samaa asiaa tutkisivat eri havainnoitsijat eri aikoina. Reliabelius tarkoittaa siis tutkimustulosten toistettavuutta. Reliabiliteetti koostuu neljästä asiasta, jotka ovat kongruenssi, instrumentin tarkkuus, instrumentin objektiivisuus ja ilmiön jatkuvuus. Kongruenssi tarkoittaa yhdenmukaisuutta, ja kertoo, miten eri indikaattorit mittaavat samaa asiaa, ja sitä ilmaistaan indikaattoreita vaihtamalla. Instrumentin tarkkuudella mitataan toistuvan ilmiön havainnointitarkkuutta, joka voidaan testata esimerkiksi kysymällä haastateltavalta samaa asiaa moneen kertaan eri muodossa. Instrumentin objektiivisuudella taas tarkoitetaan sitä, miten pitkälle muut ymmärtävät havainnoijan tarkoituksen. Objektiivisuutta voidaan testata käyttämällä useaa havainnoijaa tutkimaan samaa asiaa. Ilmiön jatkuvuudella tarkoitetaan sitä, että tehdyt havainnot ovat jatkuvasti samankaltaisia. Ilmiön jatkuvuuden voi todistaa tekemällä havainnot eri aikoina, millä varmistetaan, ettei tutkittava tyypilliseksi oletettu ilmiö ole ainutkertainen tai ainutkertaiseksi oletettu tyypillinen. (Koskinen ym. 2005, 255; Hirsjärvi ym 2009, 231).

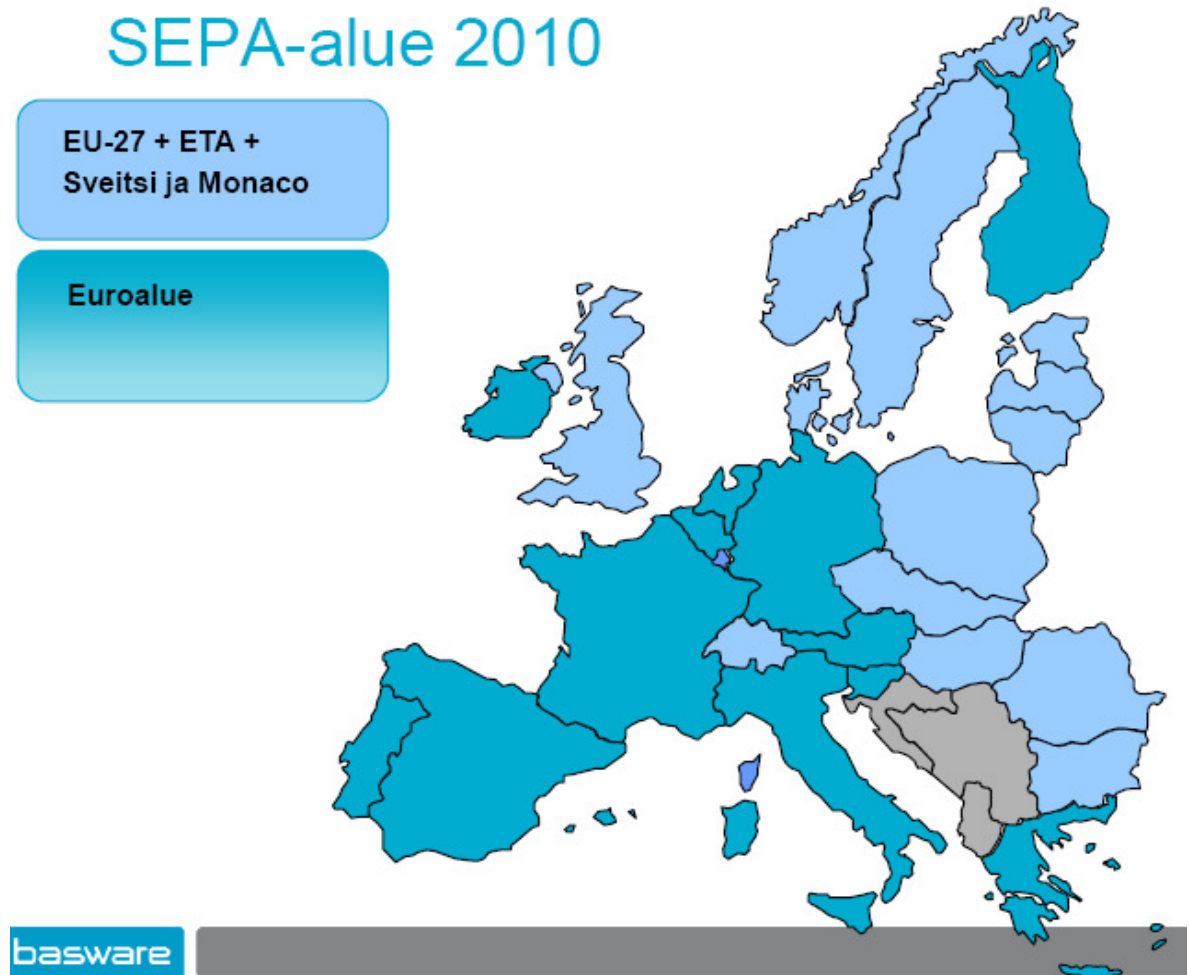
Kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteettia ja reliabiliteettia on toisinaan vaikea arvioida. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kohennetaan selittämällä lukijalle tarkasti tutkimuksen kulusta. Ydinasioita kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat kuvaukset haastattelujen olosuhteista, haastateltavista henkilöistä ja paikoista, joissa haastattelut suoritettiin. Myös haastattelun aika ja mahdolliset häiriötekijät kuvataan tarkasti. Myös tutkijan itsearviointi on tärkeä osa tutkimuksen analysointia. Tutkimustulosten tulkinnan perusta tulee selittää lukijalle, esimerkiksi lainaamalla haastatteluotteita. (Hirsjärvi ym. 2009, 233).

SEPA (Single Euro Payments Area) on EPC:n (European Payments Council) aloittama hanke, joka tarkoittaa yhtenäistä eurooppalaista maksualuetta. Sen tarkoituksena on tehostaa ja nopeuttaa eri maiden välistä maksuliikennettä. EPC on yhteistyöelin, jonka eurooppalaiset pankit perustivat kolme vuotta Euroopan yhteisen valuutan, euron, käyttöönotosta vuonna 2002 pyrkimyksenään kehittää yhtenäistä euromaksualuetta, SEPAa. EPC tekee yhteistyötä Euroopan komission ja EKPJ:n (Euroopan Keskuspankkijärjestelmä) kanssa, ja toimii pankkisektorin yhteisenä päätöksentekuelimenä. (Suomen Pankki).

SEPA-hankkeeseen kuuluvat tilisiirrot, korttimaksut ja suoraveloitukset. Sekkien ja käteismaksujen määrää pyritään SEPAn myötä vähentämään. Kaikki SEPA-maksut suoritetaan euroissa. Euroopan yhteinen valuutta onkin perustana koko SEPA-hankkeelle. SEPA-alueeseen kuuluu 32 maata: EU-maat (27), ETA-maat (Euroopan Talousalue), joita ovat Norja, Islanti ja Liechtenstein sekä Sveitsi ja Monaco. Näissä maissa on yhteensä noin 8 000 pankkia, 480 miljoonaa asukasta ja 25 miljoonaa yritystä. SEPA on suurin maksamiseen liittyvä hanke, joka Euroopassa on toteutettu. Muutos on jopa suurempi kuin eurovaluuttaan siirtyminen viime vuosituhaten vaihteessa. (ProCountor 2009; OpusCapita 2009; Suomen Pankki; Euroopan Keskuspankki 2006).

SEPAan siirtyminen alkoi Suomessa vuoden 2008 alkupuolella, ja tavoitteena on saada se päätökseen tilisiirtojen ja maksukorttien osalta vuoden 2010 lopussa. Joissakin maissa SEPAan siirrytään myöhemmin. SEPA-alueella euromääräiset maksut kulkevat maan sisällä tai valtioiden rajojen yli samoin ehdoin, hinnoin, oikeuksin ja velvollisuuksin. Nykyisin maksaminen eri maiden välillä on kallista ja hidasta, mihin Euroopan komissio onkin jatkuvasti kiinnittänyt huomiota, koska nykyinen maiden rajojen yli maksaminen ei tue periaatetta tavaroiden ja palveluiden vapaasta liikkumisesta EU:ssa. Yhtenäinen euromaksualue on iso askel kohti yhtenäisempää Eurooppaa. Näin ollen SEPA tarjoaa yrityksille mahdollisuuden kustannustehokkaampaan kansainväliseen liiketoimintaan. SEPAsta on tosin hyötyä myös kotimaanmaksujen kannalta: se tehostaa myös niiden käsittelyä. Yhtenäisen euromaksualueen myötä sekä yritysten että yksityisten ihmisten sähköisten maksupalveluiden käyttö tulee yleistymään kaikissa SEPA-maissa. (OpusCapita 2009; Nordea 2010c; Suomen Pankki).

Eurovaluutan käyttöönotto ei todennäköisesti tule SEPAn takia yleistymään. SEPAssa on mukana myös sellaisia maita, joilla ei ole kansallisena valuuttanaan euroa käytössä. Seuraavina euron ovat ottamassa käyttöön Viro ja Tanska. Todennäköisesti näiden maiden tavoitteena on saavuttaa vakaampi taloudellinen ympäristö ja luopua omasta heikosta valuutasta, eikä valuutanvaihdoksella ole varsinaisesti tekemistä SEPAn kanssa. (Gummerus 2010).

Kuvio 1: SEPA-alue 2010 (Basware 2010).

4.1 SEPA-hankkeen vaiheet

Yhtenäinen euromaksualue otti ensiaskeleensa vuonna 1999, kun euro otettiin tilirahana käyttöön EU-maissa. Vuonna 2002 euroon siirtyminen konkretisoitui kuluttajille, kun yhteinen valuutta otettiin käyttöön käteismaksuissa euromaissa. Pian, uusien SEPA-palveluiden ansiosta, kaikki muutkin kuin käteisellä suoritettavat maksut voidaan hoitaa samoin ehdoin yhdeltä tililtä riippumatta siitä, mihin euroalueen maahan maksu menee. EPC:n SEPA-hankkeen vaiheet ovat suunnittelu-, toteutus- ja siirtymävaihe. (Euroopan Keskuspankki 2006; Basware 2010).

4.1.1 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaihe alkoi EPC:n toimesta vuonna 2002 ja päättyi vuoden 2006 puolessavälissä. EU:n komission ehdotus uudesta maksupalveludirektiivistä julkaistiin vuonna 2005, ja direktiivi astui voimaan vuoden 2010 toukokuussa. Suunnitteluvaiheeseen kuului uusien tilisiirto- ja suoraveloitusjärjestelyiden, korttiosuorituksen sekä selvitys- ja toimitusinfrastruktuurien ohjeistojen suunnittelu. Myös tarvittavien teknisten standardien kehittäminen sekä turvallisuusvaatimusten määrittely tehtiin suunnitteluvaiheessa. (Euroopan Keskuspankki 2006; Basware 2010).

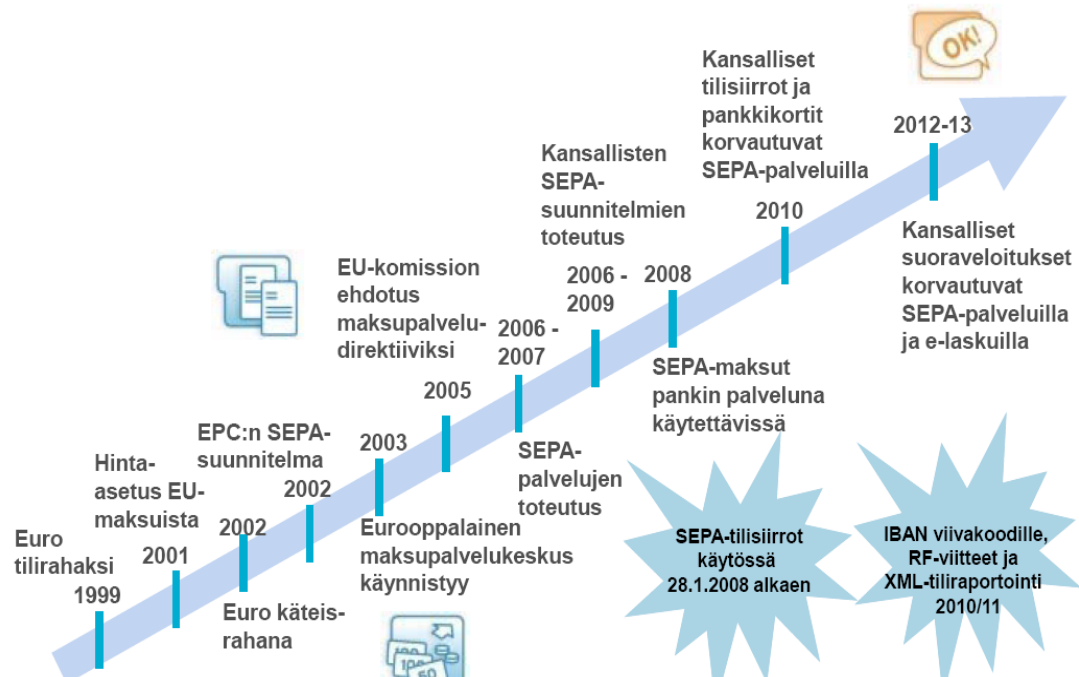
4.1.2 Toteutusvaihe

SEPA-hankkeen toteutusvaihe alkoi kun suunnitteluvaihe oli saatu päätökseen, vuoden 2006 puolessavälissä, ja kesti vuoden 2007 loppuun. Toteutusvaiheen aikana keskityttiin uusien SEPA-maksuvälineiden, standardien ja infrastruktuurien käyttöönoton valmisteluun ja testaukseen. Kaikkiin euromaihin perustettiin tuolloin omat seurantayksiköt, joiden tehtävänä oli tarkkailla käyttäjien, kuten pankkien, infrastruktuurioperaattorien, julkishallinnon ja yritysten valmistautumista SEPAn käyttöönottoon. SEPA-maiden kansalliset SEPA-suunnitelmat toteutettiin vuosien 2006-2009 välisenä aikana. (Euroopan Keskuspankki 2006; Basware 2010).

4.1.3 Siirtymävaihe

Varsinainen SEPA-siirtymävaihe alkoi vuoden 2008 alusta, jolloin sekä kansallisia että SEPA-valmiuksilla varustettuja maksujärjestelmiä oli mahdollista käyttää rinnakkain. Tuolloin esimerkiksi ensimmäiset EMV-sirulliset maksukortit otettiin käyttöön, ja noin 4 000 SEPA-alueen pankkia otti käyttöön SEPA-tilisiirron. Tavoitteena on, että siirtymävaihe saadaan suurilta osin päätökseen vuoden 2010 loppuun mennessä, ja että tuolloin suurin osa maksuista suoritettaisiin jo SEPA-maksuvälineillä. Kansalliset tilisiirrot ja pankkikortit pyritään Suomessa korvaamaan SEPA-palveluilla vuoden 2010 loppuun mennessä. Vuosien 2010-2011 aikana SEPA-alueella on tarkoitus ottaa käyttöön kansainväliset RF-viitenumerot ja XML-tiliraportointi. XML-tiliraportointi tarkoittaa sitä, että tilioteaineisto on XML-muotoista kuten SEPA-maksuaineistokin. Tällä hetkellä tiliotteet tulostuvat kansallisissa tiedostomuodoissa. XML-muotoinen tiliote on ISO-standardin mukainen. Vuosien 2012-2013 kansalliset suoraveloitukset on tarkoitus korvata SEPA-palveluilla ja e-laskuilla. (Euroopan Keskuspankki 2006; OP 2008; Basware 2010).

Askeleet SEPA:an

Kuvio 2: Askeleet SEPA:an (Basware 2010).

4.2 SEPA-palvelut

SEPA-palveluita ovat SEPA-tilisiirto, SEPA-suoraveloitus ja SEPA-maksukortti. SEPA-tilisiirto ja SEPA-suoraveloitus ovat uusia maksamistapoja. SEPA-maksuvälineiden taustalla ovat EU:n yhteiset SEPA-järjestelyt ja -toimintaohjeisto. Kuluttajien e-laskut tulevat yleistymään ainakin Suomessa SEPAn myötä, ja todennäköisesti syrjäyttämään suoraveloitukset aikanaan kokonaan. E-laskua pidetään suoraveloitusta kustannustehokkaampana ja yksinkertaisempana vaihtoehtona. SEPA-palvelut eroavat suomalaisista palveluista, mutta pankit pyrkivät täydentämään niitä, jotta entinen palvelutaso ei heikkenisi. Kaikkien pankkien on noudatettava yhteisiä kansainvälisiä standardeja SEPA-palveluihin liittyen. SEPA-maksuvälineillä suoritettujen maksujen oikeaan paikkaan perille päätyemisestä vastaavat eurooppalaiset selvitys- ja toimitusjärjestelmät. Selvitys- ja toimitusjärjestelmiin kuuluu muun muassa korttien käsittelijöitä, eurooppalaisten clearingkeskusten yhteinen järjestö European Automated Clearing House Association (EACHA), joka kehittää menettelyjä, joilla infrastruktuurien yhteensopivuutta voidaan edistää, sekä euromääräisiä maksuja välittävien pankkien yhteenliittymä EBA (=European Banking Association), joka on kehittänyt

ensimmäisen Euroopan laajuisen maksujärjestelmän. (Nordea 2010a; Euroopan Keskuspankki 2006).

4.2.1 SEPA-tilisiirto

SEPA-tilisiirto on XML-pohjaisten tilisiirtostandardien mukainen tilisiirto, jolla voidaan maksaa kaikki euromääräiset maksut yhtenäisellä euromaksualueella. Se perustuu ISO-organisaation julkaisemaan ISO20022 standardiin, josta pankit ovat yhteistyössä tehneet soveltamisohjeen. ISO on kansainvälinen standardisoimisjärjestö, joka koostuu 163:sta kansallisesta standardisoimisjärjestöstä. Suomea ISOssa edustaa Suomen standardisoimisliitto. Myös maksujen aineiston palaute tulee muuttumaan XML-muotoiseksi. SEPA-tilisiirto edellyttää, että maksun saajan kansainvälinen IBAN-tilinumero (International Bank Account Number) ja saajan pankin BIC-koodi (Bank Identifier Code) ovat maksajan tiedossa. SEPA-tilisiirto otettiin käyttöön vuoden 2008 alussa. (Finanssialan Keskusliitto 2008; JKN Consulting 2009).

4.2.2 SEPA-suoraveloitus

SEPA-suoraveloitus eroaa suomalaisesta suoraveloituskäytännöstä huomattavasti. SEPA-suoraveloituksessa maksaja antaa valtakirjan suoraan laskuttajalle eikä pankille, kuten suomalaisessa käytännössä. Tämän seurauksena pankilla ei ole valtakirjakontrollia. Suoraveloitusvaltakirjakantaa ylläpitää laskuttaja, joka voi toteuttaa suoraveloituusvaltakirjojen keräilyn sähköisesti, esimerkiksi www-palvelulla. SEPA-suoraveloituksessa laskuttaja ei tiedä, onko valtuutuksessa annettu tilinumero oikea tai onko valtuutuksen antajalla tilinkäyttöoikeus, sillä maksajan pankilla ei välttämättä ole tietoa valtuutuksesta. SEPA-suoraveloituksen maksajan on mahdollista peruuttaa suoraveloitus kahdeksan viikkoa suoraveloituksen tapahtumisesta. Vasta tämän ajan jälkeen maksu on laskuttajan kannalta lopullinen. Laskuttajan on siis varauduttava suorituksen palauttamiseen kahdeksan viikon ajan suoraveloituksen tapahtumisesta. Lisäksi SEPA-suoraveloituksessa on mahdollisuus toteuttaa kertaluonteinen suoraveloitusbilanssi. Tosin kuluttajille suunnattujen e-laskupalveluiden yleistymisen myötä suoraveloitukset tulevat todennäköisesti vähenemään tulevaisuudessa. Verkkopankkiasiakkaiden on mahdollista saada laskunsa suoraan verkkopankkiin, ja lisäksi pankit tarjoavat asiakkailleen automaattisen maksamisen palvelua, joka vastaa suomalaista suoraveloitusta. Baswaren SEPA-kyselytutkimuksen mukaan yli 40 prosenttia suomalaisista suoraveloittajista aikoo ottaa käyttöön verkkolaskun, alle 30 prosenttia suoraveloittajista siirtyy SEPA-suoraveloitukseen, ja alle 30 prosenttia aikoo lopettaa suoraveloitukset kokonaan. Tämän hetkisen suunnitelman mukaan kotimainen suoraveloitus on Suomessa käytössä vuoden 2013 loppuun asti. (Finanssialan Keskusliitto 2008; Basware 2010).

4.2.3 SEPA-maksukortti

SEPA-maksukortti on EMV-sirulla varustettu kortti, jolla voi maksaa ja nostaa rahaa SEPA-alueella. EMV-sirun etuna magneettijuovaan nähden on sen turvallisuus.

Magneettijuovakorttien kopiointi on yleistä Euroopassa, joten sirujen käyttö tulee todennäköisesti vähentämään korttien väärentämistä ja väärinkäyttöä. SEPA-maksukorttien myötä käyttöön on otettu uudet maksulaitteet, joihin asiakas näppäilee itse korttinsa tunnusluvun allekirjoituksen sijasta, mikä on nostanut turvallisuustasoa huomattavasti. Kansainvälinen EMV-maksukortti mahdollistaa maksamisen ulkomailla joko suoraan omalta pankkitililtä tai luotto-ominaisuutta käyttäen. (Finanssialan Keskusliitto 2008).

EMV tarkoittaa maksukorttistandardia, jonka ovat kehittäneet kansainväliset luottokorttiyhtiöt Europay, MasterCard ja Visa. Uudet sirumaksukortit korvaavat maailmanlaajuisesti yli 1,5 miljardia vanhanmallista magneettijuovallista maksukorttia lähivuosina. Sirukortti mahdollistaa uusien erilaisten maksusovellusten käyttöönoton. Sirukortteihin voidaan yhdistää esimerkiksi kauppojen omia kanta-asiakkuusohjelmia. Sirukorttimaksamisen standardi on luotu jo 1990-luvulla. Suomessa magneettijuovallisten maksukorttien päivittämien sirukorttimuotoon alkoi vuonna 2003. Sirukorteissa on varajärjestelmänä magneettijuova siltä varalta, että siru ei syystä tai toisesta toimi. (Luottokunta 2010).

Vuodesta 2006 on edellytetty, että kaikkien uusien käyttöönotettavien maksupäättejärjestelmien on oltava EMV-määräysten mukaisesti sertifioituja, eli EMV-sirukortin hyväksyviä maksupäätteitä. Sertifiointi koskee kortinlukijaa, tunnuslukunäppäimistöä sekä ohjelmistoa. Sertifioinnissa testataan, pystyykö maksupääte toteuttamaan testitapahtumat korttijärjestöjen määräysten mukaisesti. Sertifioinnin jälkeen havaittujen virheiden korjausvelvollisuus on päätetoimittajalla. Sertifioinnin kansainvälisen testauksen suorittaa Visan, MasterCardin, JCB:n (Japan Credit Bureau) ja American Expressin omistaman organisaation EMVCo:n valtuuttama laboratorio. EMVCo:n tehtävänä on huolehtia sirukorttimaksamisen kansainvälisistä standardeista. Kun maksupäätelaite on läpäissyt EMVCo:n testin, tehdään kansallinen sertifiointitesti. Suomessa testaukset hoitaa Luottokunnan valtuuttama Inspecta Sertifiointi Oy. Maksupäätteen omistava myyjäyryitys on vastuussa vastaanottajalle siitä, että se käyttää vain sertifioituja laitteita. Maksupäätteen toimittaja taas on vastuussa siitä, että sen toimittamat laitteet ovat sertifioituja, ja huolehtii mahdollisista uudelleensertifioinneista. Kauppiaan on ilmoitettava myös pankilleen etukäteen ajankohta, jolloin se aikoo uudistaa maksupäätteistönsä. (Luottokunta 2010).

EMV-sirukorttien ansiosta väärinkäytöksiä kadonneilla tai väärennetyillä korteilla maksettaessa voidaan vähentää huomattavasti verrattuna magneettijuovallisiin maksukortteihin. Sirukortit sisältävät sellaisia turvaelementtejä, joita on vaikeaa ja kallista väärentää. Edellytyksenä väärinkäytösten vähenemiselle on, että sekä kauppialla että asiakkaalla on valmiudet EMV-sirukortin käsittelyyn. Tämä tarkoittaa sitä, että kortti luetaan sertifioidulla maksupäätteellä, asiakas vahvistaa maksutapahtuman näppäilemällä korttinsa tunnusluvun maksupäätteessä olevaan näppäimistöön, ja myyjäyritys noudattaa voimassa olevia maksukorttiohjeita ja varmennussääntöjä. Myyjällä ei ole velvollisuutta tarkistaa asiakkaan henkilöllisyyttä. Väärinkäytöstilanteessa vastuu on sillä osapuolella, jolla ei ole käytössään EMV-standardin mukaista sirukorttivalmiutta. Jos asiakas ei maksutilanteessa muista korttinsa tunnuslukua, sirukortin tiedot luetaan kortilta ja maksu varmennetaan kortin liikkeellelaskijalta. Mikäli tällaisessa tilanteessa kortti osoittautuu varastetuksi, tehdyt ostot ovat myyjän vastuulla, joka ei vaatinut asiakasta näppäilemään tunnuslukua maksupäätteeseen. Mikäli kortti on väärennety, vastuu väärinkäytöksestä on kortin liikkeellelaskijalla. Jos myyjällä ei väärinkäytön sattuessa ole sirumaksupäätettä, vastuu on automaattisesti myyjällä. Mikäli asiakas maksaa ostoksensa varastetulla sirukortilla, ja syöttää kortin tunnusluvun oikein maksupäätteeseen, vastuu väärinkäytöksestä on kortin liikkeellelaskijalla. Myyjän on otettava huomioon valvontakameroiden sijoittelu liikkeessään. Valvontakamerat eivät saa kuvata maksupäätteen tunnuslukunäppäimistöä. Myyjä ei koskaan saa näppäillä tunnuslukua asiakkaan puolesta, tai pyytää asiakasta kertomaan kortin tunnuslukua. Suomessa Visan ja MasterCardin uudet vastuunjakosäännöt tulivat voimaan vuonna 2006, jonka jälkeen väärinkäytöksestä vastaa myyjä, jolla ei ole käytössään sirumaksupäätteitä. Myyjä ei ole maksukorttien väärinkäytöksistä vastuussa, mikäli sillä on käytössään EMV-määräysten mukaisesti sertifioitu sirumaksupääte/-maksupäätejärjestelmä, sirukortinlukija sekä tunnuslukunäppäimistö. Myyjältä edellytetään myös, että maksutapahtuma noudattaa Luottokunnan ohjeita. (Luottokunta 2010).

Korttimaksujen tilitysaika hidastui SEPAn ja uudenlaisia maksupäätteiden myötä silloin kun uusia maksupäätteitä alettiin ottaa käyttöön. Suomessa Luottokunta kuitenkin lyhensi sekä debit- että creditkorttien tilitysaikan viidestä päivästä kahteen maksutapahtuman saapumisesta Luottokuntaan kauppiaiden uutta systeemiä osoittaman kritiikin myötä. Suomalaisella pankkikortilla maksettaessa raha oli nopeammin saajan tilillä kuin SEPAn myötä käyttöönotetulla debitkortilla, joka korvaa kansalliset pankkikortit SEPAn myötä kokonaan. Debit- ja creditkorttien tilitysaika oli aluksi viisi päivää, kuten luottokorttien tilitysaika Suomessa ennenkin. Toki debit- ja creditkorteista on myös etua. Niillä kuluttaja pystyy maksamaan ja nostamaan rahaa SEPA-alueen kaikissa maissa. Maksun saajan kannalta ei ole väliä, minkä maalaisella debit- tai creditkortilla maksu on maksettu, sillä suoritus on joka tapauksessa yhtä nopeasti saajan tilillä. (Gummerus 2010).

Luottokunta lyhensi korttimaksujen tilitysaikaa viidestä päivästä kahteen maksutapahtuman saapumisesta Luottokuntaan 22.2.2010 alkaen. Uusi tilitysaika koskee sekä debit- että creditkortteja. Lyhyempi tilitysaika edellyttää, että kauppialla on käytössään sirumaksupäätte, että sirukorttimaksaminen suoritetaan oikeilla käytännöillä, ja että korttimaksuaineisto on Luottokuntaan saapuessa virheetöntä. Luottokunta edellyttää, että kaikilla Visa- ja MasterCard-kortteja vastaanottavilla yrityksillä on käytössään sirumaksupäätte vuoden 2011 alusta lähtien. (Luottokunta 2010).

SEPA tulee todennäköisesti vaikuttamaan korttimaksamisen yleistymiseen Euroopassa. Euroopassa sekkejä käytetään enimmäkseen Englannissa ja Ranskassa. Suomessa sekkien käyttö on minimaalista, mikä poikkeaa Euroopan yleisestä linjasta. SEPA ei sinänsä tule vaikuttamaan sekkien vähenemiseen, vaan ennemminkin korttimaksamisen yleistymiseen SEPA-maissa. Tällä hetkellä korttimaksamisessa etulinjassa on Ranska. Maissa, joissa käytetään vähän sekkejä, esimerkiksi Suomessa, sekit tulevat todennäköisesti poistumaan käytöstä kokonaan SEPAn myötä, sillä vähäisten sekkimäärien takia ei järjestelmiä kannata uusua. Maissa, joissa sekkejä käytetään, joudutaan järjestelmät uusimaan ja ylläpitämään joka tapauksessa, minkä vuoksi SEPAlla ei luultavasti ole vaikutusta sekkien käytön vähenemiseen. (Gummerus 2010).

4.3 Maksupalveludirektiivi ja maksupalvelulaki

EU:n asettama maksupalveludirektiivi on SEPAA täydentävä Euroopan komission hanke, jonka tarkoituksena on luoda entistä tehokkaammat ja kilpailukykyisemmät markkinat sekä kotimaan- että ulkomaanmaksuille. Maksupalveludirektiivi yhtenäistää maksupalvelusääntöjä EU:ssa ja ETA:ssa. Sen tavoitteita ovat muun muassa kilpailun parantaminen avaamalla maksumarkkinat uusille toimijoille, ulkomaanmaksujen nopeuttaminen sekä kustannustehokkuuden ja markkinoiden läpinäkyvyyden lisääminen. Maksupalveludirektiivi yhdenmukaistaa oikeudet ja velvoitteet siten, että pääpaino on kuluttajansuojassa, ja että se ennen kaikkea luo lainsäädännöllisen perustan yhtenäiselle euromaksualueelle. Maksupalveludirektiivi otettiin osaksi suomalaista lainsäädäntöä vuoden 2009 loppupuolella. (Nordea 2010b).

Maksupalveludirektiivin myötä Suomeen säädettiin uudet maksulaitoslaki ja maksupalvelulaki, jotka toteuttivat maksupalveludirektiivin. Maksulaitoslailla pannaan täytäntöön maksupalveluita sisämarkkinoilla koskeva direktiivi lukuun ottamatta sen maksupalveluita koskevia säännöksiä. Maksupalvelulaki kumosi suomalaisen tilisiirtolain toukokuun 2010 alusta lähtien. Maksupalvelulailla on muutosta aikaansaavia vaikutuksia myös kuluttajansuojalakiin, viestintämarkkinalakiin, eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annettuun lakiin, henkilötietolakiin, eräiden

markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettuun lakiin ja veronkantolakiin. Maksupalvelulaki vaikuttaa maksuliikenne-, kortti- ja tilipalveluihin, kuten suoraveloitukseen, tilisiirtoihin, pankki- ja luottokorttimaksuihin sekä matkapuhelimella maksamiseen. Laki säätelee palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuuksista maksupalvelun käyttäjälle. Se säätelee maksupalvelujen puitesopimuksia, ja sisältää säädöksiä maksutapahtumien käynnistämisestä, toteuttamisesta ja toteuttamisajankohdista sekä arvopäivän määräytymisestä. Myös säännökset maksukorttien käyttäjien ja palveluntarjoajien oikeuksista ja velvollisuuksista, muun muassa palveluntarjoajan vastuusta oikeudettomasti ja virheellisesti toteutetuista sekä toteuttamatta jääneistä maksutapahtumista, on määritelty maksupalvelulaissa. (Valtiovarainministeriö 2009; Nordea 2010b; Finanssialan Keskusliitto 2009).

Uusi maksupalvelulaki velvoittaa pankkeja antamaan asiakkailleen aikaisempaa tarkempia tietoja maksupalveluistaan. Maksupalvelulain myötä pankkien on ilmoitettava asiakkailleen euroalueen ulkopuolella tehdyistä korttiostoksista ja käteisnostoista perittävästä valuuttalisästä, joka on aikaisemminkin kuluttajilta peritty, mutta koska sitä ei ole luottokorttilaskulla tai tiliotteella eritelty, kaikki pankin asiakkaat eivät ole sen olemassaolosta tiedäneet. Valuuttalisä on enintään 1,95 prosentin suuruinen palvelumaksu, ja koskee kaikkia maksukortteja, joilla voi tehdä kansainvälisiä ostoksia. Palvelumaksu perustuu valuuttakurssien vaihteluun liittyvään riskiin. (Nuutinen 2010).

4.4 SEPA:n edellytykset

Tehokas infrastruktuuri on yksi edellytys, jolla maksujen palvelutaso maiden välillä saadaan vastaamaan kotimaista. Tehokkaan infrastruktuurin, yhteneväisten liiketoimintakäytäntöjen sekä kaikille yhteisten teknisten standardien avulla euromaksujen käsittely saadaan yhdenmukaistettua SEPA-alueella. Kaikissa SEPA-maissa tulee olla samat standardit, jotta mahdollisimman automaattinen maksun käsittely voidaan saavuttaa. Myös yhteisistä toimintatavoista sopiminen maiden välillä on erittäin tärkeää uuden käytännön toimivuuden kannalta. (Suomen Pankki; Euroopan Keskuspankki 2006).

Yritysten on SEPAan siirryttäessä huomioitava muutokset tietojärjestelmiinsä ja ohjelmistoihinsa. Muutokset koskevat kaikkia ohjelmistoja, joissa käsitellään pankkitilitietoja. Tällaisia ohjelmistoja ovat muun muassa maksatus- ja laskutusohjelmat, matkalaskuohjelmat, palkkahallinnon ohjelmat sekä asiakas- ja toimittajarekisterit. Käteismyyntiä harjoittavien yritysten tulee SEPA:n myötä uusia maksupäätteensä koko euroalueella käyvien EMV-maksukorttien mukaisiksi. EMV-sirullisten korttien käyttöönotto taas edellyttää uusia maksupäätteohjelmia ja sopimuksia korttimaksutapahtumien välittämisestä. (Finanssialan Keskusliitto 2009b; Nordea 2010c).

Yritysten on tärkeää ottaa huomioon IBAN-tilinumero (International Bank Account Number) ja BIC-koodi (Bank Identifier Code), jotka tulevat pakollisiksi maksuliikenteessä SEPAn myötä. Näiden tietojen perusteella maksut saadaan menemään perille nopeasti ja helposti. IBAN on kansainvälinen tilinumero, joka koostuu maatunnuksesta, kaksimerkkisestä tarkisteesta, joka lasketaan sovitun kaavan mukaan ja muuttuu tilinumeron mukaan, sekä varsinaisesta tilinumerosta. Sen merkkien määrä vaihtelee maittain. Esimerkiksi suomalainen IBAN-tilinumero sisältää 18 merkkiä, ja alkaa FI-maatunnuksella. IBANin käyttäminen on ollut pakollista maiden rajat ylittävissä maksuissa EU- ja ETA-maissa jo vuoden 2007 alusta alkaen. BIC-koodi taas on pankin tai pankkiryhmän yksilöivä 8 tai 11 merkkiä sisältävä koodi, joista kuusi ensimmäistä on kirjaimia ja loput kirjaimia tai numeroita. Neljä ensimmäistä kirjainta kertovat pankin ja kaksi seuraavaa pankin maan. Esimerkiksi Suomessa Nordea-pankin BIC-koodi on NDEAFIHH. BIC-koodia tarvitaan maksuja lähetettäessä. IBAN-tilinumeroa ja BIC-koodia on käytettävä aina, kun maksuja lähetetään. (Nordea 2010c; OP).

Suomessa IBAN-tilinumero ja BIC-koodi tulivat pakollisiksi laskuilla ja tilisiirtomakkeilla heinäkuussa 2010. Kansainvälinen viitestandardi eli RF-viite voidaan ottaa käyttöön joulukuussa 2010, jolloin SEPA-tilisiirtomakkeet ja uusi pankkiviivakoodistandardi otetaan Suomessa käyttöön. RF-viite muodostetaan kotimaisesta viitenumerosta lisäämällä eteen RF-alkuosa ja kaksinumeroinen tarkiste. RF-viite on vaihtuvan mittainen, maksimissaan 25 merkkiä pitkä viitenumero. RF-viite on kansainvälinen ISO-standardin mukainen viite, joka tulee huomioida laskujen ja tilisiirtomakkeiden uudistuessa SEPA-yhteensopiviksi. RF-viite on vapaaehtoinen mutta suositeltava palvelu. RF-viitettä on mahdollista käyttää SEPA-aikaan siirryttyä maiden rajojen yli laskutettaessa, mikä helpottaa kansainvälistä kauppaa käyvien yritysten myyntireskontranhoidajien työtä, kun kaikki suoritukset saapuvat viitteellisinä yritysten tileille. RF-viitestandardi suositellaan otettavan yritysten laskutusosastoilla käyttöön joulukuussa 2010, mutta pankit ovat luvanneet tuottaa maksajien antamat RF-viitteet kotimaisina viitenumeroina niin kauan kun kotimainen viiteaineisto on käytössä. Kotimaiselle viiteaineistolle ei ole vielä määritetty päättymispäivää. EPC valmistelee yhteistyössä Nordean kanssa käyttöopasta RF-viitteelle. RF-viite otetaan ensimmäisenä käyttöön Suomessa, ja levitetään pikkuhiljaa lähimarkkinoille. RF-viitteen käyttöönottamiselle ei ole sovittua aikataulua, vaan se otetaan käyttöön tarvelähtöisesti. Suomalaisten yritysten pitäisi itse aktivoitua painostamaan ulkomaisia maksajiaan käyttämään RF-viitettä, jolloin sen käyttö leviäisi muuallekin Eurooppaan. Tämän hetkisen suunnitelman mukaan SEPA-tilisiirron siirtymäaika päättyy Suomessa vuoden 2010 lopussa, ja nykyiset suomalaiset LM02, LM03, TS ja LUM2 -standardit lakkaavat olemasta, ja pääsääntöisesti kaikki maksut lähtevät vuoden 2011 alusta XML-muotoisina. Pankit kuitenkin vastaanottavat kansallisten standardien mukaisia maksuaineistoja lokakuun 2011 loppuun saakka erityispalveluna. Tämän jälkeen pankit eivät ota vastaan vanhanmallisia maksutiedostoja lainkaan, eivätkä muunna niitä XML-muotoisiksi. Järjestelmätoimittajat muuntavat vanhanmallisia maksutiedostoja XML-

muotoisiksi, mutta pankit eivät suosittele näitä palveluita käytettävän, koska tuolloin yrityksen maksuliikenne on täysin järjestelmätoimittajan varassa. (Basware 2010; Gummerus 2010)

4.4.1 SEPA:n vaikutukset yritysten maksuliikenteeseen

SEPA:n myötä vain euromääräisten maksujen välinen liikenne tulee muuttumaan, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi Ruotsin kruunuissa tai Englannin punnissa maksettavat maksut eivät tule olemaan SEPA-maksuja. Näin ollen siis ainoastaan euromääräiset SEPA-alueella maiden rajojen yli kulkevat maksut tulevat nopeutumaan. SEPA nopeuttaa rahan kotiutumista yrityksen tilille SEPA-alueen maiden rajat ylittävissä maksuissa, kunhan molemmilla osapuolilla, sekä maksun lähettäjällä että vastaanottajalla, on SEPA-valmius. SEPA:n myötä eri pankkien väliset maksut kulkevat SEPA-alueella maksun lähettämisestä kolme päivää (d+2), ja Suomen sisäisissä eri pankkien välisissä maksuissa kaksi päivää (d+1), kuten ennenkin. Ulkomaanmaksut nopeutuvat, mutta kotimaisessa maksatuksessa säilytetään nykytasoa. Kotimarkkinoilla toimivalle yritykselle SEPAsta ei voida todeta olevan hyötyä, sillä käytännössä mikään ei muutu maksujen tilille kotiutumiseen kuluvan ajan suhteen. SEPA-maksun sekä lähettäjällä että vastaanottajalla täytyy olla SEPA-valmius. Mikäli maksun vastaanottajalla ei ole SEPA-valmiutta, maksu menee pankin järjestelmästä läpi, mutta ei läpäise SEPA-clearingia. Tällöin siis kysymys ei ole SEPA-maksusta. Tavoitteena on automatisoida SEPA-maiden välinen maksaminen, mikä ei onnistu jos vastaanottajalla ei ole SEPA-valmiutta. SEPA-suoraveloituksen osalta suomalaiset pankit ovat tämän takia rakentamassa valmiutta vastaanottaa SEPA-suoraveloituskasuja, vaikka Suomessa SEPA-suoraveloitus otetaan käyttöön vasta myöhemmin. Suomalaiset pankit pystyvät näin ollen vastaanottamaan SEPA-suoraveloituskasuja, vaikkei niillä itsellä olisi valmiutta lähettää SEPA-suoraveloituskasuja. Pankkien on pystyttävä takaamaan asiakkaalle, että SEPA-suoraveloituspäalvelu toimii, vaikkei pystyisi tälle palvelua itse tarjoamaan. (Gummerus 2010).

Yritykset kokevat SEPA-suoraveloituksen haasteellisena siksi, että niillä on vastuu ylläpitää suoraveloituskasteriä ja vastuu siitä millä asiakkailla on suoraveloitussopimus yrityksen kanssa. Yritykset ovat tottuneet siihen, että pankki huolehtii suoraveloituksista, minkä vuoksi SEPA-suoraveloitus on saanut heikosti kannatusta Suomessa. Yrityksen täytyy perustaa suoraveloituskasteri, mikä aiheuttaa järjestelmämuutoksia. SEPA-suoraveloituksesta voidaan nähdä koituvan hyötyä sellaiselle yritykselle, jolla on kuluttajalaskutusta ulkomaille. Kotimarkkinoilla toimivalle yritykselle SEPA-suoraveloituksesta ei ole hyötyä. Suomalaisilla pankeilla on tällä hetkellä suunnitteilla korvaava palvelu SEPA-suoraveloituskaselle. Yrityksille suositellaan e-laskua korvaavana palveluna suoraveloituskaselle. (Gummerus 2010).

SEPA:n ideana on, että koti- ja ulkomaiset maksut kulkevat SEPA-alueella samalla nopeudella. Suomessa kuitenkin kotimaiset maksut kulkevat nopeammin kuin ulkomaiset, sillä ne ovat ennenkin kulkeneet nopeammin kuin SEPA vaatii, eivätkä pankit halua tuottaa asiakkailleen hitaampaa palvelua kuin ennen. Näin ollen Suomen sisäisten maksujen nopeus säilyy ennallaan. Ulkomaisista maksuista vain euromääräisten maksujen nopeus tulee paranemaan. Kaikki ulkomaiset SEPA-maksut tulevat kulkemaan yhtä nopeasti. (Gummerus 2010).

Palkanmaksu muuttuu SEPA:n myötä siten, että palkan maksavalla yrityksellä on vastuu huomioida aika, joka kuluu maksun saapumiseen palkansaajan tilille. SEPA-ajassa palkan maksajan on ilmoitettava palkat välittävälle pankille palkanmaksun eräpäivä, kun ennen palkanmaksaja ilmoitti pankille maksupäivän, ja pankin tehtäväksi jäi huolehtia, että palkat saapuivat ajoissa saajien tileille. Palkan maksun eräpäivä on päivä ennen palkkapäivää paitsi jos palkanmaksupäivä on maanantai. Tuolloin palkanmaksun eräpäivä on edeltävä perjantai. (Gummerus 2010).

4.4.2 Pankkien edellytykset SEPAan siirryttäessä

Suomessa pankit luovat valmiudet, jotka mahdollistavat SEPAan siirtymisen. Yritysten SEPA-maksatus voi alkaa vasta sitten, kun pankit ovat valmiita ottamaan vastaan SEPA-muotoista maksuaineistoa. Pankkien peruseräpäivä SEPAan siirtymisessä ovat EPC:n suunnitelmiin ja aikatauluihin sitoutuminen, suomalaisten maksupalveluiden korkean tason säilyttäminen, sekä suoraveloituspalveluita koskevan yhtenäisen lainsäädännön olemassaolo. Pankit toimivat keskenään yhteistyössä yhtenäisen euromaksualueen toteuttamiseksi ottamalla samanaikaisesti käyttöön SEPA-tilisiirto, SEPA-suoraveloitus ja SEPA-maksukortti -palvelut, jotka toimivat yhtenäisellä euromaksualueella yhteneväisin periaattein. SEPA-projektit ovat pankeilla alkaneet jo tämän vuosituhannen vaihteessa. (Finanssialan keskusliitto 2008; Gummerus 2010).

SEPA vaikuttaa sekä maksuliikenteeseen että korttimaksamiseen, mikä tarkoittaa, että pankkien on uusittava kaikki maksu- ja korttijärjestelmänsä yhtenäisen euromaksualueen saavuttamiseksi. Pankkien on SEPAan siirryttäessä luovuttava kotimaisista maksujärjestelmistään asteittain. Tavoitteena pankeilla on päästä vanhoista maksujärjestelmistä eroon mahdollisimman pian, sillä kaksien järjestelmien ylläpitäminen samanaikaisesti on kallista. SEPA:n tarkoituksena on, että maksaminen on kuluttajan näkökulmasta samanlaista joka paikassa SEPA-alueella. Juuri kuluttajan näkökulma maksamisessa onkin toiminut ajurina koko SEPA-hankkeen aloittamiselle. (Gummerus 2010).

Maksukorttimaailmassa kotimaiset korttijärjestelmät ovat tulleet tiensä päähän, sillä ne ovat perustuneet kotimaisiin infrastruktuureihin, jotka eivät ole antaneet mahdollisuutta maksaa

kotimaisella pankkikortilla ulkomailla. Kotimaisista maksu- ja korttijärjestelmistä luovutaan pikkuhiljaa kokonaan. Pankit ovat joutuneet rakentamaan täysin uudet Euroopan laajuiset maksujärjestelmät sekä maksu- että korttimaailmassa, mikä tarkoittaa käytännössä, että maksamisen tapa on jouduttu muuttamaan kokonaan. SEPA on pankeille suuri tietotekninen hanke, ja suuria investointeja on jouduttu tekemään. SEPA on aiheuttanut pankeille mittavia kustannuksia, koska maksuliikennejärjestelmät on jouduttu rakentamaan kokonaan uudestaan. Tällä hetkellä pankeilla on ylläpidettävänä kahdet eri järjestelmät, ja tavoitteena on päästä mahdollisimman pian vanhoista kokonaan eroon, sillä tuplajärjestelmien ylläpitäminen on kallista. Tulevaisuudessa kaikki pankkien järjestelmät tulevat olemaan SEPA-kelpoisia, ja tuolloin SEPasta on odotettavissa pankeille kustannussäästöjä. (Gummerus 2010).

SEPA-hanke on tuottanut pankeille paljon työtä. SEPA on pankeille haastava järjestelmähanke, jossa rakennetaan eurooppalainen maksujärjestelmä, jossa koti- ja ulkomaiset maksut tulevat noudattamaan samaa maksuinfrastruktuuria, mikä tarkoittaa, että maksut kiertävät Euroopassa clearing-talojen kautta. Suomalaiset pankit ovat EBAn (=European Banking Association) palvelun varassa, mikä tarkoittaa, että kaikki tapahtumat kiertävät sen tarjoaman palvelun kautta. Suomessa pankit ovat toimineet keskenään yhteistyössä SEPA:n tiimoilla, muun muassa siksi, että yritysasiakkaiden järjestelmätoimittajilla ja ERP-järjestelmillä on yhteyksiä eri pankkeihin. Pankkien haastavana tehtävänä on ollut rakentaa järjestelmät niin, että yrityksessä kaikki toimii yhteen. (Gummerus 2010).

Pankkien SEPA-projekteihin liittyy monia eri toimijoita, mikä on muodostunut niille ehkä suurimmaksi haasteeksi projektien läpiviemiselle suunnitellussa aikataulussa. Pankkien on helppoa luoda SEPA-valmius esimerkiksi omaan verkkopankkiinsa, mutta eri toimijoilta tulevat paineet hidastavat ja monimutkaistavat projektien kulkua. Muun muassa joidenkin järjestelmätoimittajien herättely SEPA-aikaan on tuottanut ylimääräistä työtä. Painostuksen ja sitä kautta innostuksen järjestelmätalojen SEPA-projektien aloittamiselle pitäisi tulla yritysasiakkailta, sillä ohjelmistotalot toimivat asiakaslähtöisellä ja alati muuttuvalla ja kehittyvällä alalla. Kaikkien toimijoiden suunnitelmallisuus ja projektien yhtenäinen aikataulutus helpottaa ja nopeuttaa jokaisen ketjuun kuuluvan työtä. (Gummerus 2010).

Pienet pankit ovat pysyneet mukana SEPA-kehityksessä siinä missä suuretkin. Pienillä pankeilla on pienempi asiakaskunta kuin suurilla, eivätkä niiden prosessit ole yhtä automatisoituja kuin suurten pankkien. Tämän takia SEPA-hanke ei ole pienelle pankille yhtä suuritöinen hanke kuin isommille pankeille. Mitä isompia yritysasiakkaita pankilla on ja mitä laajemmalla alueella se toimii, sitä haasteellisempi projekti SEPA-muutos sille on. (Gummerus 2010).

Suomalaiset pankit ovat tehneet keskenään yhteistyötä SEPA-hankkeeseen liittyen, kuitenkin kilpailulainsäädännön sallimissa rajoissa. Yhteistyötä on katsottu voitavan tehdä, kun kuluttaja on siitä hyötynyt, koska asiakas on pankkien SEPA-projekteissa keskeisessä roolissa. Pankit ovat yhdessä pyrkineet luomaan kustannustehokkaita ratkaisuja ja yhtenäisiä toimintatapoja, joiden tarkoituksena on helpottaa asiakkaiden toimimista. Suomalaiset pankit ovat pyrkineet SEPA-maailmaa luodessaan säilyttämään saman palvelutason kuin Suomessa ennenkin vaikkei sitä kukaan tai mikään edellyttä. SEPA:n vaatimustaso on osittain pienempi kuin Suomessa, ja mikäli suomalaiset pankit menisivät sieltä missä aita on matalin, asiakkaat pettyisivät. (Gummerus 2010).

Pankkien yritysasiakkaat ovat aktivoituneet SEPA:n suhteen vähitellen. Suurilla yrityksillä SEPA-projektit ovat käynnissä, mutta pienissä yrityksissä ei olla vielä valmistauduttu SEPA:n tulemiseen. Finanssialan keskusliitossa (=pankkien yhteistyöelin) on käynnissä SEPA-migraatio -projekti, jonka yhtenä tavoitteena on valmistaa pankeille viestintä- ja tiedotusmateriaalia järjestelmiin liittyen asiakkaille jaettavaksi. Siellä valmistetaan eri asiakasryhmille kohdennettuja SEPA-tiedotteita, jotta asiakkaiden SEPA-tietoisuutta saataisiin lisättyä. Tällä hetkellä keskitytään pienten ja keskisuurten yritysten tiedottamiseen, koska niillä ei ole vielä tarpeeksi tietoa SEPasta. Henkilöasiakkaille SEPA:n vaikutukset ovat pienet, joten niitä ei tarvitse tiedottaa kuten yritysasiakkaita. (Gummerus 2010).

Suomi on Euroopassa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ainoa maa, jolla on yhteinen sovittu takaraja SEPA-siirtymäajan päättymiselle. Suurella osalla Euroopan maista ei ole takarajaa. Tämä on Suomen kannalta huono tilanne, sillä myös SEPA-maksun vastaanottajalla täytyy olla SEPA-valmius, jotta voidaan puhua SEPA-maksamisesta. Maksun vastaanottajan SEPA-valmius vaikuttaa maksujen automaattiseen kulkuun, ja koska suurimmalla osalla SEPA-alueen maista ei ole SEPA-valmiutta, suomalaisille pankeille aiheutuu ulkomaanmaksujen välityksen yhteydessä paljon manuaalista työtä. Euroopan komissioon ollaankin vedottu, että se asettaisi jonkin takarajan ("end date"), jolloin kaikkien SEPA-alueen maiden tulisi olla siirtynyt SEPA-aikaan. Tällä hetkellä pohdinnan alla Euroopan komissiossa on, mitkä SEPA-palvelut tähän "end dateen" mennessä tulisi olla koko SEPA-alueella käytössä. (Gummerus 2010).

SEPAan siirryttäessä etulinjassa ovat olleet Suomen lisäksi muut Pohjoismaat, Luxemburg, Belgia, Alankomaat, Saksa ja Ranska. Jälkijunassa SEPA-kehityksessä tulevat Etelä-Euroopan maat, Kreikka aivan häntäpäässä. Suomi on kehittynyt maa teknisissä ratkaisuissa EU:n yleiseen tasoon nähden, ja suomalaisilla pankeilla on käytössään pitkälle automatisoidut prosessit. Suomessa kaikkien pankkien on tarkoitus siirtyä SEPAan samaan aikaan, vuoden 2010 loppuun mennessä. Aikatauluista ja siitä, mitä SEPA-palveluita otetaan milloinkin

käyttöön, on Suomessa sovittu SEPA-foorumin kautta. SEPA-foorumi toimii keskustelunavaajana ja yhteisten asioiden hyväksyjänä. SEPA-foorumiin kuuluu viranomaisia, kuluttaja- ja kilpailuviraston edustajia, erilaisia järjestöjä, yrityksiä sekä pankkeja. SEPA-foorumiin kuuluu ydinryhmä, joka vie yhteisesti sovittuja asioita eteenpäin. Näin ollen asioista voidaan sopia yhdessä, ja huomioida erilaisia näkökulmia. SEPA-foorumin tavoitteena on koota yhteen erilaisia toimijoita ja edistää niiden välistä yhteistyötä. (Gummerus 2010).

Nordea on voinut vastaanottaa SEPA-muotoisia eräsiirto ja -maksutiedostoja vuodesta 2009 lähtien. SEPA-kehityksessä on suomalaisten pankkien välillä ollut eroja, mutta kaikki ovat sitoutuneet olemaan SEPA-valmiita vuoden 2010 loppuun mennessä. Kaikki pankit eivät ole pysyneet sovitussa aikatauluissa, mutta verrattuna yritysten ja järjestelmätoimittajien tämänhetkisiin valmiuksiin, SEPA-valmiuden saavuttaminen sovitussa aikataulussa ei tule kaatumaan pankkien viivästymisiin. Järjestelmätoimittajien kiinnostus luoda SEPA-valmiuksia ohjelmistoihinsa ei ole ollut huipussaan, koska niiden toiminta on pitkälti asiakaslähtöistä, mikä tarkoittaa, että niiden asiakkaina olevien yritysten pitäisi itse aktivoitua ja painostaa toimittajiaan päivittämään järjestelmänsä SEPA-valmiiksi. (Gummerus 2010).

Pankkien on luotava valmiudet omiin tietojärjestelmiinsä, jotta SEPA voidaan ottaa käyttöön. Samassa yhteydessä on siirryttävä käyttämään kansainvälisiä XML-pohjaisia standardeja tilisiirtojen yhteydessä aikaisempien kansallisten standardien sijaan. Uudet UNIFI (ISO20022) XML-pohjaiset sanomastandardit otetaan käyttöön EPC:n ohjeiden mukaisesti SEPA-tilisiirron ja -suoraveloituksen välityksessä. Tämän avulla yritys voi lähettää pankkiin C2B (customer-to-bank) XML-maksuaineistoa, mikä suoraviivaistaa maksuprosessia. Pitkällä tähtäimellä C2B XML mahdollistaa suuren tietomäärän välityksen maksajalta saajalle ilman, että sen muoto muuttuu tai että tietoja puuttuu. Suurimmat pankit ovat pystyneet vastaanottamaan SEPA-maksuja C2B-maksuformaattilla jo vuoden 2008 alusta lähtien. XML-standardin ansiosta suomalaisista LM (kotimaan maksu)-, TS (toistuvaissuoritus)- ja LUM2 (ulkomaan maksuaineisto) -standardeista voidaan luopua kokonaan. Samoin suomalaiset VPN (Virtual Private Network), FTP-eräsiirtopalvelu ja PATU-tietoturva korvautuvat SEPAn myötä WebServices -kanavalla, jossa käytettävässä PKI-suojauksessa (Public Key Infrastructure) tietoturva on aiempaa korkeammalla tasolla. Pankkien on varauduttava investoimaan uusista standardeista johtuviin järjestelmämuutoksiin. Suurena haasteena pankeille on ollut uusien selvitys- ja katteensiirtojärjestelmien käyttöönotto ja kehittäminen, sillä entisestä palvelutasosta ei ole haluttu luopua. Pankit ovat myös joutuneet kouluttamaan henkilöstöään SEPAn takia. Suomalaiset pankit ovat olleet suunnitellusta aikataulusta myöhässä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että ne ovat joutuneet pohtimaan, miten soveltaa EU:n uutta ISO-standardia, joka ei ole tarpeeksi yksityiskohtainen. Suomalaisista pankeista suurimmalla osalla SEPA-maksut olivat tuotannossa toukokuussa 2010, mutta Web Services -kanava oli tuotannossa vain Nordealla. Suurin osa muista pankeista ilmoitti ottavansa Web Services-kanavan

tuotantoon vuoden 2010 aikana. SEPA-maksuaineisto ja Web Services ovat toisistaan riippumattomia. Pankki voi ottaa Web Services'n käyttöön joko ennen tai jälkeen XML-maksujen välityksen aloittamisen. SEPA:n käyttöönotto yritysten välisessä maksuliikenteessä alkaa vasta sitten, kun kaikkien pankkien SEPA-palvelut ovat valmiit. (Finanssialan Keskusliitto 2008; Vuokola 2010; OP; OpusCapita 2007; Basware 2010).

4.4.3 Järjestelmätoimittajien edellytykset SEPAan siirryttäessä

Ohjelmistotalojen on muutostilanteessa periaatteessa kuljettava askel edellä muita. Niille keskeisiä haasteita ovat asiakasyrityksille annettava tuki ja valmius SEPA-aikaan siirtymiselle. SEPA:n käyttöönottovaiheessa yritykset ovat täysin riippuvaisia järjestelmätoimittajistaan. Kesäkuussa 2010 ei kaikilla järjestelmätoimittajilla ollut vielä SEPA-ominaisuuksia sisältäviä ohjelmistoversioita, mikä on melko huolestuttavaa. Lisäksi järjestelmätoimittajien työ tulee todennäköisesti ruuhkautumaan kun SEPA-aika viimein koittaa, sillä suurimmalla osalla yrityksistä muutosprosessi käynnistyy samaan aikaan.

SEPA vaatii muutoksia kaikkiin taloushallinnon järjestelmiin. Kun taloushallinnon ja palkkojen maksuformaatiksi tulee ISO20022 XML, maksun tallennuksessa tulee huomioida SEPA-maksun vaatimat tiedot, ja kassajärjestelmiin EMV-sirumaksaminen. Kaikki pankkitilinumerot tulee muuttaa järjestelmiin IBAN-muotoisiksi, ja BIC-koodit pitää lisätä ohjelmistojen perustietoihin. Ohjelmistoja päivitettäessä tulee myös ottaa huomioon, että maksaessa voidaan käyttää kansainvälistä viitenumeroa. Maksuliikenteen ohjelmistoja päivitettäessä tulee huomioida, että SEPA muuttaa myös tekniikkaa. Uusi tietoliikenneyhteys Web Services korvaa suomalaisen PATU-tietoturvan. Taloushallinnon tiliraportointi muuttuu XML-pohjaiseksi ja SEPA-yhteensopivaksi. Myös yritysten ja pankkien välisten pankkiyhteysohjelmien vaatimat muutokset tulee huomioida. SEPA-siirtymäkauden jälkeen suomalaiset pankkipalvelut tulee poistaa. (Vuokola 2010; Basware 2010).

5 SEPA ja Rudus Oy

Rudus Oy:ssä SEPAlla on eniten vaikutuksia taloushallinnon järjestelmiin. Sillä on suora vaikutus maksuliikenteeseen, ostoreskontraan, palkanlaskentaan, matkalaskujen käsittelyyn sekä laskutukseen ja käteismyyntiin. SEPA:n myötä myös toimittaja- ja asiakasrekisterit täytyy päivittää. SEPAan siirtyminen tulee olemaan Rudukselle projekti, joka vaatii aikaa, tarkkuutta ja hyvää suunnittelua jokaiselta osapuolelta, sillä tietomassat järjestelmien sisällä ovat suuret ja eri järjestelmien välisten tiedonsiirtojen tulee toimia saumattomasti. (Lehtinen 2010).

5.1 Rudus Oy

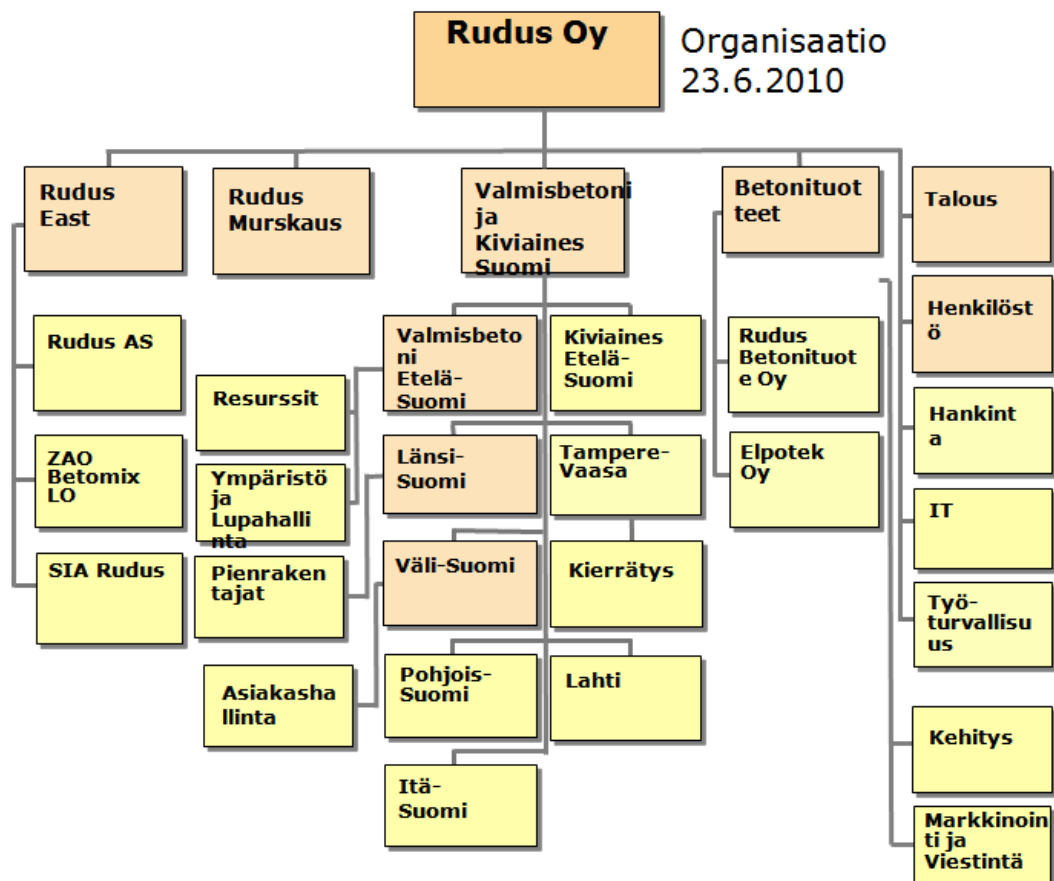
Rudus Oy on talon- ja maanrakennusteollisuuden sekä yksityisten rakentajien materiaalitoimittaja. Rudus Oy:n pääartikkelit ovat valmisbetoni, erilaiset kiviainekset, betonituotteet (paalut, putket, kaivonrenkaat, pihakivet, törmäysesteet jne) ja kierrätys (betonimurskeen ja lentotuhkan myynti). Lisäksi tytäryrityksessä harjoitetaan murskausurakointia. Rudus toimii Suomessa, Baltiassa ja Venäjällä. Rudus-konsernin liikevaihto oli vuonna 2009 269,6 miljoonaa euroa ja henkilöstön määrä oli keskimäärin 964. Vuodesta 1999 lähtien Rudus on kuulunut irlantilaiseen CRH plc -konserniin, joka toimii 35 maassa Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Aasiassa. Sen palveluksessa on 93 500 henkilöä yli 3 700 toimipisteessä. Konsernin liikevaihto vuonna 2008 oli 20,9 miljardia euroa. CRH on listattu Dublinin, Lontoon ja New Yorkin (NYSE) pörsseissä. (Rudus 2010).

Rudus-konserni muodostuu emoyhtiö Rudus Oy:stä ja kymmenestä Suomessa toimivasta tytäryhtiöstä. Lisäksi Rudus-konserniin kuuluu tytäryhtiöitä Virossa, Latviassa ja Venäjällä. (Rudus 2010).

Rudus perustettiin Helsingissä vuonna 1931. Toiminta oli alussa kiviaineksen jalostusta. Valmisbetonitoiminnan yhtiö aloitti ensimmäisenä Suomessa vuonna 1958. Betonituotteet tulivat mukaan yhtiön tuotevalikoimaan 1960-luvulla ja kiviaineksen murskaus sekä Baltian ja Venäjän toiminta 1990-luvun alussa. (Rudus 2010).

Rudus on betonirakentamisen johtava yhtiö Suomessa. Yritys on tehnyt töitä yli kymmenen vuotta hyvän rakennustavan edistämiseksi Kestävä Kivitalo Paikallarakentaen -projektissa. Nyt Rudus on tuonut osaamisensa myös pientalorakentamiseen, ja kehittää edelleen tuotteitaan ja toimintaansa asiakkaidensa parhaaksi. (Rudus 2010).

Ruduksen periaatteena on valmistaa korkealaatuisia tuotteita ja toimia täsmällisesti, luotettavasti ja ympäristön suojelu huomioon ottaen yhteistyössä rakentamisketjun kaikkien osapuolten kanssa. Yrityksen tavoitteena on olla kaikilla toimialoillaan Suomen turvallisim yhtiö, ja Rudus onkin sitoutunut nolla tapaturmaa -periaatteeseen. (Rudus 2010).

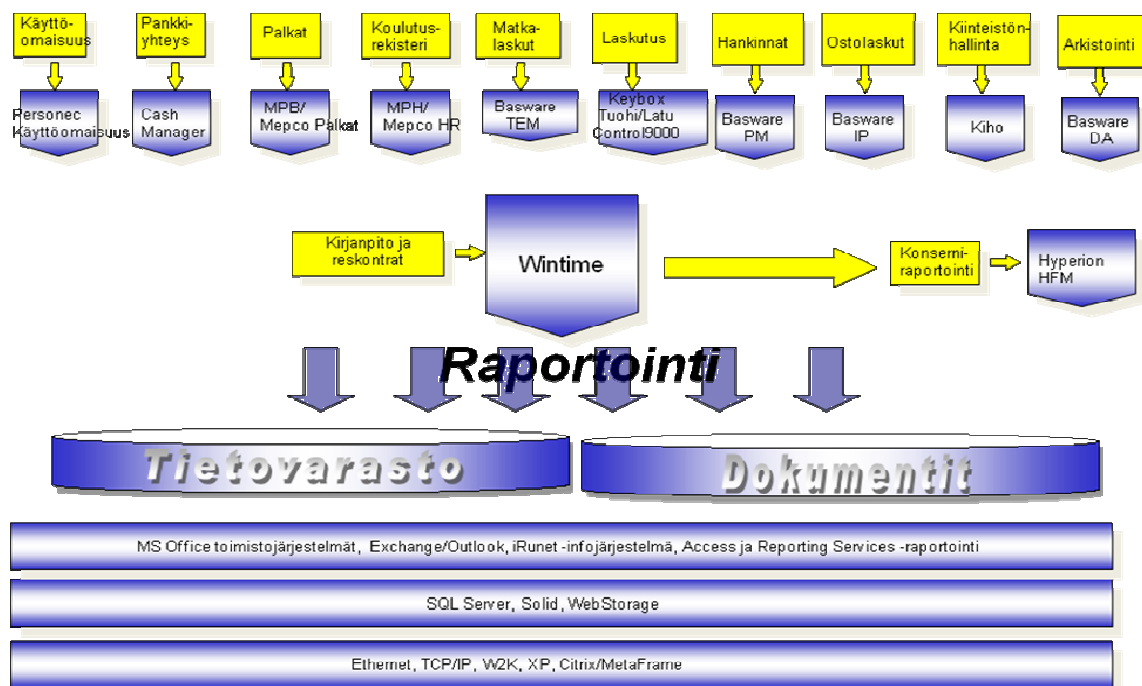
Kuvio 3: Organisaatiokaavio Rudus Oy (Rudus 2010).

5.2 Rudus Oy:n taloushallinnon prosessit

Rudus-konsernin moninaiset liiketoiminnot edellyttävät suuren joukon erilaisia tietojärjestelmiä. Operatiiviset järjestelmät on pitkälti räätälöity kunkin liiketoiminnon tarpeisiin. Rudus-konsernilla on noin 50 erilaista järjestelmää käytössään. Kiviaines-, valmisbetoni-, betonituote- ja murskaus-liiketoiminnoille on omat räätälöidyt toiminnanohjausjärjestelmänsä. Näistä kerätään tietoa tietovarastoon raportointia varten. Rudus Oy:llä käytössä on kiviaines- ja valmisbetoniliiketoimintojen toiminnanohjaukseen räätälöity TUOHI-järjestelmä. TUOHIin syötetään asiakkaiden tilaukset, ja hinnoitellaan tuotteet. Järjestelmässä myös käsitellään toimitukset eli tulostetaan kuormakirjat ja hoidetaan varastonhallinta. Rudus Betonituotteella on käytössään Keybox-toiminnanohjausjärjestelmä ja Elpotekillä Control 9000-järjestelmä. Rudus Murskauksella on käytössään oma Rumu-ohjelmansa tilausten käsittelyn tarpeisiin. Kirjanpito ja osto- ja myyntireskontrat hoidetaan Ruduksessa Wintime-kirjanpitojärjestelmällä keskitetysti pääkonttorintaloushallinto-osastolla. Konsernilaskenta ja omistajaraaportointi hoidetaan Hyperionilla. Ostotilausten järjestelmänä on Baswaren PM (Purchase Management), ja ostolaskujen kierrätysjärjestelmänä IP (Invoice Processing). Matkalaskut käsitellään Baswaren

TEM (Travel Management) -ohjelmalla, ja maksuliikenne hoidetaan Basware Maksuliikenteellä. Palkanlaskentajärjestelmänä on ollut toukokuun 2010 loppuun asti MBP, ja yritys on ottanut käyttöön kesäkuun 2010 alussa uuden palkanlaskentajärjestelmän, Mepco Palkat. Taloushallinnon järjestelmät ovat kaikille konsernin suomalaisille yrityksille yhteiset, vaikka operatiiviset järjestelmät poikkeavat liiketoiminnoittain ja yrityksittäin. (Lehtinen 2010).

SEPA koskee näistä järjestelmistä ainoastaan talous- ja palkkahallinnon järjestelmiä sekä PM-hankintajärjestelmää, eli järjestelmiä, jotka sisältävät pankkitilitietoja. Pankkitilitietoja sisältäviä järjestelmiä on hankinnassa, laskutuksessa, ostoreskontrassa, matkalaskujen käsittelyssä, palkanlaskennassa sekä maksuliikenteessä. (Lehtinen 2010).

Kuvio 4: Rudus Oy:n tietojärjestelmäkokonaisuus (Rudus 2010).

5.2.1 Käteismyynti

Koska Rudus myy tuotteitaan yritysten lisäksi myös yksityisille kuluttajille, sillä on käteismyyntiä. Rudus-konsernissa Rudus Oy:llä ja Rudus Betonituote Oy:llä on käteismyyntiä. Ruduksen käteismyynti koostuu tyypillisesti omakotitalorakentajista, jotka hakevat montuilta soraa tai tilaavat valmisbetonia talon perustuksiin. Rudus Oy:llä on käteismyyntiä 32:ssa toimipisteessä. Näillä toimipisteillä on käytössään BBS Manison -merkkiset maksupäätteet. Käteismaksuvälineenä Rudus hyväksyy käteisen lisäksi yleisimmät pankki- ja luottokortit.

Rudus Betonituotteella on 10 tehdasta, joista kaikilla on käteismyyntiä. Rudus Betonituotteella on käytössään Point -merkkiset maksupäätteet. Kaikki maksupäätteet on jo päivitetty SEPA-muotoon, eli EMV-sirukortit hyväksyvään muotoon. Rudus Oy:n käteismyyntitoimipisteet tilittävät käteismyyntitulonsa viikoittain Ruduksen pankkitilille. Ruduksella käteismyynti tuloutetaan kirjanpidon myyntitilille maksuperusteisesti. Rudus Betonituotteen paikalliset assistentit syöttävät käteismyyntitilaukset toiminnanohjausjärjestelmään, Keyboxiin. Konsernihallinnossa täsmätetään Keyboxista tulevat myyntitapahtumat pankkien tilittämiin saapuviin pankki- ja luottokorttimaksuihin. Rudus Betonituotteella tilaustiedot päivittyvät Keyboxista Wintime-kirjanpitojärjestelmään, ja maksut päivittyvät pankkiohjelmiston kautta kirjanpitojärjestelmään. (Ihamäki 2010; Lehtinen 2010).

5.2.2 Laskutus ja luotonvalvonta

Rudus-konsernin suomalaisista yhtiöistä lähetetään vuosittain 230 000-280 000 myyntilaskua. Näistä ulkomaille lähtee hyvin pieni osa, sillä Ruduksen myymiä tuotteita ei ole kannattavaa viedä korkeiden kuljetuskustannusten vuoksi, minkä johdosta suurin osa asiakaskunnasta muodostuu suomalaisista yrityksistä ja yksityisistä henkilöistä. Kaikki tuotteet laskutetaan euroissa, riippumatta vientikohteesta. Rudus-konsernin kaikkien muiden yritysten paitsi Elpotekin kaikki laskut lähetetään verkkolaskuina, mutta vain noin 30 prosenttia lähetetyistä laskuista päätty asiakkaalle asti sähköisenä, sillä kaikilla asiakkaila ei ole mahdollisuutta vastaanottaa verkkolaskuja. Rudus Betonituotteen laskuista melkein 40 prosenttia päätty asiakkaille asti sähköisessä muodossa. (Ihamäki 2010).

Laskutukseen ja luotonvalvontaan liittyy läheisesti asiakasrekisteri, jota ylläpidetään Ruduksen myynnintukijärjestelmässä. Asiakasrekisterissä on useita kymmeniä tuhansia asiakkaita. Laskutusprosessi alkaa, kun myytyjen tavaroiden toimitustiedot toimitetaan Ruduksen betonitehtailta, kiviainesmontuilta ja murskausasemilta pääkonttoriin keskitetylle laskutusosastolle laskutettavaksi toiminnanohjausjärjestelmien muodostamien kuormakirjatietojen kautta laskutusjärjestelmään. Laskuttajat keräävät laskutusjärjestelmästä kuormakirjatiedot asiakkaiden tietoihin, ja tilatut tuotteet hinnoitellaan. Ruduksen laskutusjärjestelmänä toimii Tohi, ja laskuntulostusjärjestelmänä Latu. Tohissa syntyvät tuotteiden laskutuksen yhteydessä myös kuljettaja-ansiöt, jotka tilitetään Kansi-järjestelmän kautta ostoreskontramaksujen yhteydessä ulkopuolisille kuljetusyrityksille, jotka toimivat Ruduksen alihankkijoina. Laskuttajat tarkistavat toiminnanohjausjärjestelmän kautta tulleiden hinta- ja arvonlisäverotietojen oikeellisuuden. Rudus-konsernissa laskut lähetetään sähköisesti verkkolaskuina asiakkaille. Verkkolaskutusprosessin alussa laskuttaja tarkistaa tilauksen asiakastietojen oikeellisuuden asiakasrekisteristä. Asiakasrekisteristä hän näkee asiakkaan tiedot, mukaan lukien OVT-

verkkolaskutunnuksen, jonka perusteella lasku lähtee oikealle asiakkaalle. Ruduksen asiakasrekisterissä on kentät myös asiakkaiden IBAN-tilinumeroille ja BIC-koodeille, johon nämä tiedot voidaan tarvittaessa syöttää, esimerkiksi hyvityslaskujen suorituksia varten. Laskutus tapahtuu laskutusjärjestelmässä, jossa laskuttaja luo laskutiedoston. Laskutusjärjestelmä on yhteydessä myyntityöntekijäjärjestelmään, jossa ylläpidetään yrityksen asiakasrekisteriä. Laskutusjärjestelmässä laskuttaja valitsee laskuttavan toimipisteen, joita Ruduksella on noin 160 lähes koko Suomen kattavasti sekä laskuttavan toimipisteen tuotealueen, joita ovat muun muassa valmisbetoni, kiviaines ja betonituotteet. Toimipisteen määrittämisen perusteella myynti kirjautuu sisäisessä laskennassa oikealle kustannuspaikalle. Lisäksi laskuttaja valitsee maksuehdon, josta on asiakkaan kanssa sovittu tilauksentekovaiheessa. Näiden tietojen syöttämisen jälkeen laskuttaja avaa tiedoston, josta hän tarkastaa lähetyskanavan, verkkolaskutustilinumeron sekä asiakkaan OVT-tunnuksen. Tämän jälkeen laskuttaja tallentaa lähtevän laskueränsä Ruduksen paikalliselle verkkoasemalle. Kaikkien laskuttajien sekä paperi- että verkkolaskut tallennetaan tälle samalle asemalle. Ruduksesta lähtevien laskujen välittäjänä toimii Itella, joka erottelee verkko- ja paperilaskut toisistaan, ja välittää verkkolaskut asiakkaiden välittäjille, jotka lähettävät laskut asiakkaiden ostoreskontrajärjestelmiin. Mikäli asiakkaalla ei ole mahdollisuutta vastaanottaa verkkolaskuja, Itella tulostaa laskun paperille, ja lähettää sen asiakkaalle. Itella myös ilmoittaa laskuttajalle sähköpostitse, jos jokin asiakkaan tieto, esimerkiksi OVT-tunnus, on laskulla virheellinen, jolloin laskun lähetys epäonnistuu. Itellan virheilmoitukset saapuvat laskuttajalle yleensä pian laskun lähetysten jälkeen, minkä seurauksena laskuttaja joko syöttää tiedot laskutusjärjestelmään uudestaan, tai lähettää asiakkaalle paperilaskun postitse. Laskun lähetysten jälkeen laskut siirretään Wintimeen kirjanpitoon ja myyntireskontraan. Kirjanpidosta pystytään seuraamaan, kuinka paljon myyntiä laskutuksesta on kertynyt. Myös arvonlisäverotarkastukset ja -tilitykset tehdään kirjanpidossa. Asiakkailta saapuvat suoritukset kuitataan automaattista viitenumerokohdistusta hyödyntäen myyntireskontraan päivittäin. Näin Rudus saa ajantasaista tietoa avoimista myyntisaamisistaan muun muassa myynnin ja luotonvalvonnan käyttöön. (Ihamäki 2010; Lehtinen 2010).

Rudus Betonituotteen ja Elpotekin laskutusprosessit eroavat muiden Rudus-konsernin suomalaisten yritysten laskutuksesta, sillä niiden myymät tuotteet poikkeavat muista Rudus-konsernin tuotteista. Rudus Betonituotteen asiakkaat tulevat usein hakemaan tavaroita suoraan tehtailta, jolloin ostokset maksetaan saman tien käteisellä tai maksukortilla, mutta myös tilauksia otetaan vastaan, jolloin tuotteet toimitetaan asiakkaalle ja laskutetaan jälkeenpäin. Rudus Betonituotteella on käytössään Keybox-toiminnanohjausjärjestelmä, johon asiakkaiden ostotiedot syötetään, ja josta kuormakirjat tulostuvat. Kuormakirjojen tiedot siirtyvät Rudus Betonituotteen paikallisille myyntiassistentteille, jotka muodostavat saaduista tiedoista laskut, ja tekevät niistä verkkolaskutiedostot. Laskut tulostetaan Ruduksen

pääkonttorissa, ja lähetetään Itellalle. Suurin työ laskutuksesta siis tapahtuu paikallisesti tehtailla. Elpotekillä on käytössään Control9000-niminen toiminnanohjausjärjestelmä, joka toimii vastaavalla tavalla kuin Rudus Betonituotteen Keybox-järjestelmä. Elpotekin laskutus hoidetaan kokonaan Kotkassa Elpotekin tehtaalla sen oman henkilöstön toimesta. Laskut lähetetään paperisena postitse suoraan asiakkaille. Elpotekillä osa laskutuksesta tapahtuu ennakkolaskutuksena, jolla varmistetaan myyntisaatavien kotiutuminen. (Ihamäki 2010).

Rudus-konsernissa Rudus Betonituotteella ja Elpotekillä on eri laskutusjärjestelmät kuin emoyhtiöllä ja konsernin muilla yrityksillä, koska ne on ostettu osaksi Rudus-konsernia vasta muutamia vuosia sitten. Kummallakin yrityksellä oli käytössään jo valmiiksi toimivat järjestelmät ennen yritysostoja, eikä niitä katsottu tarpeelliseksi yhtenäistää Rudus-konsernin muiden järjestelmien kanssa. Rudus Betonituotteen ja Elpotekin liiketoiminnot myös eroavat Rudus-konsernin muiden yritysten liiketoiminnoista, joten Ruduksen käyttämät järjestelmät eivät välttämättä soveltuisi näiden yhtiöiden käyttöön. Kuitenkin Rudus-konsernin kaikkien toiminnanohjaus- ja laskutusjärjestelmien elinkaaret ja kehitystarpeet ovat osana IT-strategista kehitystarvekartoitusta. (Ihamäki 2010).

Luotonvalvonnan tehtävänä on varmistaa asiakkaiden maksukyky, ja seurata asiakkaiden ja toimittajien luottokelpoisuutta. Luotonvalvontaosasto suorittaa uusien asiakkaiden tilien avaukset ja luottokelpoisuuksien tarkistamiset heti asiakas-/toimittajasuhteen alkaessa. Luotonvalvontaosaston tehtävänä on seurata jatkuvasti asiakkaiden luottokelpoisuutta Ruduksen asiakasrekisteristä, ja niiden perusteella asettaa asiakkaille luottorajat ja määrittää laskujen maksuehdot. Luotonvalvonta seuraa kaikkien aktiivisten asiakkaiden saatavia päivittäin, ja havaitessaan asiakkaan suorituksen olevan myöhässä lähettää tälle maksumuistutuksen, ja tarvittaessa perii viivästyskorot. Jos asiakas ei reagoi Ruduksen luotonvalvonnan lähettämiin perintäkirjeisiin, maksun periminen siirretään perintätoimiston hoidettavaksi. Luotonvalvojat seuraavat asiakkaiden saatavia ja maksuja jatkuvasti, ja ilmoittavat osto- ja myyntireskontranhoitajille, mikäli samalla asiakkaalla on sekä saatavaa että maksettavaa Ruduksella samanaikaisesti, minkä seurauksena velat ja saatavat kuitataan yrityksen sisällä päivittäin asiakkaan/toimittajan kanssa näin sovittaessa, jottei samoja rahoja tarvitsisi yritysten välillä lähettää edestakaisin. (Ihamäki 2010).

5.2.3 Matkalaskut

Ruduksella matkalaskuja kertyy vuosittain noin 5 000 kappaletta. Matkalaskut on Ruduksella käsitelty jo vuosia sähköisesti matkalaskujen käsittelyjärjestelmällä. Matkalaskut, kuten ostolaskutkin, maksetaan yrityksessä kerran viikossa. Rudus-konsernilla on nykyään käytössään Baswaren TEM (Travel & Expense Management)-matkalaskujärjestelmä, joka otettiin yrityksessä käyttöön syksyllä 2009. Lisenssejä TEM-matkalaskuohjelmaan Ruduksella on 330

kappaletta. Jokaisella käyttäjällä on käytössään oma Client-versio, johon tämä syöttää matkalaskun tiedot ja kulut, jotka hän laskuttaa yritykseltä. Ohjelmassa on automaattinen tiliöinti ja automaattinen arvonlisäveron käsittely. Henkilön kustannuspaikka ja toiminto ohjautuvat matkalaskujärjestelmän perustiedoista. Lisäksi kulut voidaan halutessa kohdistaa tietyille laitenumerolle tai projektille. Matkustajan kuitattua matkalaskunsa valmiiksi, se siirtyy nimetylle assistentille tarkastettavaksi, ja tämän jälkeen matkustajan esimiehen hyväksyttäväksi. Kerran viikossa TEM:n pääkäyttäjä laatii maksuerän, ja siirtää maksutiedoston kassanhoitajalle maksettavaksi, joka lähettää rahat matkustajien tileille. Samalla matkalaskujen kirjanpitovienneistä muodostuu tiedosto, joka siirretään kirjanpitojärjestelmään. (Hutri 2010; Lehtinen 2010).

5.2.4 Palkat

Rudus-konsernin 11:stä suomalaisesta yrityksestä kahdeksalla on palkansaaajia.

Rudus-konsernin suomalaisissa yhtiöissä työskentelee 807 henkilöä, joista toimihenkilöitä on 330 ja työntekijöitä 477. Luonnollisesti toimihenkilöiden ja työntekijöiden palkkaprosessit eroavat huomattavasti toisistaan. Toimihenkilöillä on tyypillisesti kuukausipalkka, ja työntekijöillä tuntipalkka. Myös palkanmaksukaudet eroavat toisistaan. Työntekijöillä palkanmaksujaksot ovat kaksiviikkoisia, tai kaksi kertaa kuukaudessa maksettavia, ja toimihenkilöiden palkka maksetaan aina tiettyinä päivinä kuukaudesta.

Palkanlaskentajärjestelmänä toimii Logican MBP (Major Blue Palkat). Työntekijät ja osa-aikaiset toimihenkilöt syöttävät Exceliin tai kirjoittavat paperille kahdesti kuukaudessa tehdyt työtuntinsa, sairauslomapäivänsä ja muut poissaolonsa. Jos tuntilista on täytetty paperille, esimies syöttää tiedot tuntilistaan. Esimies hyväksyy tuntilisten, ja lähettää sen palkanlaskentaan. Palkanlaskija siirtää tuntiostat MBP:hen, josta palkka-ajot ajetaan työehtosopimuksen mukaisen palkanmaksuaikataulun mukaisesti. Palkka-ajossa palkansaaajille muodostuu heille maksettavista nettopalkoista palkanmaksutiedosto, joka tallennetaan verkkoasemalle. Kassanhoitaja poimii tiedoston verkkoasemalta ja lähettää palkat maksuun. Niin ikään ennakonpidätys- ja sotumaksutilitykset maksetaan verottajalle määrätyn aikataulun mukaisesti. Myös kirjanpitoa varten muodostuu palkka-ajon yhteydessä oma tiedosto, joka tallennetaan verkkoasemalle. Palkanlaskija siirtää tämän jälkeen tiedoston kirjanpitojärjestelmään, ja tarkistaa, että kirjanpidon ja palkanlaskennan palkkakirjaukset täsmäävät. (Lehtinen 2010).

Kesäkuussa 2010 Ruduksessa otettiin käyttöön uusi Mepco Palkat-palkanlaskentajärjestelmä. Nykyisin konsernissa on neljä eri palkanlaskentakantaa, mikä hankaloittaa palkkatietojen käsittelyä ja raportointia. Palkanlaskentaprosessi säilyy samanlaisena. Mepcosta tehtiin testinä ensimmäinen palkka-ajo toukokuussa 2010. (Lehtinen 2010).

5.2.5 Ostoreskontra

Rudus-konsernissa ostolaskut vastaanotetaan ja kierrätetään Baswaren Invoice Processing -järjestelmässä. Rudukselle saapuu vuosittain noin 100 000 ostolaskua, joista ulkomaisilta toimittajilta saapuvia on vain noin sata. Ulkomaisista laskuista suurin osa saapuu SEPA-alueeseen kuuluvista maista. Ulkomaiset toimittajat ovat pääsääntöisesti saksalaisia, hollantilaisia ja ruotsalaisia, mutta joitakin toimittajia on myös USAssa. Laskuista noin 40 prosenttia tulee tällä hetkellä verkkolaskuina, ja paperilaskuina saapuvat laskut skannataan ostolaskujen käsittelyjärjestelmään. Kaikki ulkomailta saapuvat laskut tulevat paperilaskuina. Ruduksen ostoreskontrassa kannustetaan aktiivisesti toimittajia lähettämään laskuja sähköisesti, ja SEPAn myötä verkkolaskutuksen odotetaan yleistyvän entisestään. Ostoreskontranhoitaja lähettää laskun asiataarkastettavaksi tavarantoimittajan tai palvelun tilaamalle henkilölle, joka lähettää laskun esimiehelleen hyväksyttäväksi. Tämän jälkeen lasku palautuu ostoreskontranhoitajalle, joka siirtää laskun kirjanpitoon ja ostoreskontraan Wintime-kirjanpitojärjestelmään. Kirjanpitoon rekisteröidään kulut ja investoinnit. Myös arvonlisäverotilitykset hoidetaan kirjanpitojärjestelmässä. Ostoreskontrassa seurataan ostovelkojen jakautumista toimittajittain, ja hoidetaan ostolaskujen maksut toimittajille. Maksuliikennepäällikkö laatii viikoittain maksuehdotelman erääntyvistä laskuista, ja lähettää maksuerän maksuliikenneohjelmiston kautta pankkiin veloitettavaksi yrityksen tililtä. (Filppula 2010; Lehtinen 2010).

Rudus-konsernilla on toimittajarekisterissään tällä hetkellä noin 15 000 toimittajaa, joista noin sata on ulkomaisia ja loput kotimaisia. Ulkomaisista toimittajista suurin osa on SEPA-alueeseen kuuluvia. Toimittajarekisteriä ylläpidetään Wintimen ostoreskontran perustiedoissa, josta löytyvät myös toimittajien pankkitilitiedot. (Filppula 2010).

5.2.6 Maksuliikenne

Maksuliikennejärjestelmä toimii linkkinä pankin ja yrityksen järjestelmien sekä tulevien että lähtevien maksujen välityksessä. Maksuliikenneohjelmasta Ruduksella on käytössään Basware Maksuliikenne. Maksuliikennepäällikkö noutaa päivittäin järjestelmään edellisen päivän tiliotteet pankista. Hän tiliöi kaikki tiliotteen tapahtumat. Yrityksellä on Basware Maksuliikenteessä käytössä automaattitiliointitoiminto, jota voidaan hyödyntää muun muassa toistuvien maksutapahtumien tilioinnissa. Asiakkaiden maksamat laskut tulevat yritykseen viitesiertotapahtumina. Viitesiertotiedosto siirretään kirjanpitojärjestelmään, ja suoritukset kohdistetaan myyntireskontraan. Tämä lisäksi yritykselle tulee viitteettömiä asiakassuorituksia, jotka kohdistetaan myyntireskontraan manuaalisesti. Ostoreskontran maksuerät kohdistetaan tiedostona ostoreskontraan suoritukseksi, ja yksittäiset kassamaksut tilioidaan erikseen. Saapuneiden ja lähtevien maksujen tilioinnit siirretään kirjanpitoon.

Korkotuotot ja -kulut, pankkikulut ja muut yksittäiset maksut kassanhoitaja tiliöi Basware Maksuliikenteessä ja siirtää viennit kirjanpitojärjestelmään. Tällä hetkellä Ruduksen ulkomaiset ostolaskut maksetaan syöttämällä maksutiedot manuaalisesti Basware Maksuliikenteeseen, ja kohdistamalla suoritukset manuaalisesti ostoreskontraan. (Lehtinen 2010).

5.3 SEPA:n käyttöönotto Rudus-konsernin hallinnon järjestelmissä

SEPA-projektiin osallistuu Ruduksella projektipäällikkönä maksuliikennepäällikkö, taloushallinnon prosessien ja järjestelmien moniosaajina kirjanpitopäällikkö ja talousjohtaja, palkanlaskentaohjelman osalta palkanlaskijat sekä IT-asiantuntijoita, jotka käytännössä toteuttavat ohjelmistojen osalta suurimman työn. Ulkopuolisten konsulttien apua on tarvittu ja tarvitaan ohjelmistojen päivityksissä SEPA-versioihin. Pankki osallistuu tilinumeroiden konvertointiin ja SEPA-maksatuksen testaukseen. SEPA-projekti toteutetaan vaiheittain. Projekti aloitetaan ohjelmistojen SEPA-versioihin päivityksellä. Wintime - kirjanpitojärjestelmä päivitettiin 6.0 -versioon joulukuussa 2009. Ruduksella SEPA:n tuloon on tarkoitus valmistautua siten, että järjestelmät päivitetään SEPA-versioihin, ja pankin kanssa tehdään sopimus SEPA-muotoisen aineiston lähettämisestä hyvissä ajoin. Ohjelmistoihin täytyy tehdä versionpäivitys, jotta IBAN-tilinumeroiden ja BIC-koodien syöttäminen niihin olisi mahdollista. Kuitenkaan nämä eivät konvertoidu uusiin versioihin automaattisesti, vaan konversio on suoritettava erikseen ohjelmistotoimittajan tarjoaman SEPA-muuntimen tai tilinumeroiden konvertointipalvelun avulla, tai käyttää pankin tarjoamaa konvertointipalvelua. Ruduksen pääpankkina toimii Sampo Pankki. Projektin aikataulus ja järjestelmien testaus on huomioitava ja suunniteltava huolellisesti. Suunnitteilla oli keväällä 2010 ensimmäisenä testata matkalaskujen lähettämistä SEPA-muodossa, koska ensimmäisenä oli tarkoitus päivittää IBAN-tilinumerot TEM-matkalaskuohjelmaan ohjelman käyttäjien perustietoihin. Rudukseen otettiin kesäkuussa 2010 käyttöön uusi palkanlaskentajärjestelmä, Mepco Palkat, johon palkansaajien tilinumerot kopioitiin vanhasta MBP-Palkat -järjestelmästä. Toukokuussa 2010 osasta palkanmaksuaineistosta tehtiin rinnakkaisajot palkanmaksun yhteydessä uuden järjestelmän toimivuuden testaamiseksi. Testi onnistui hyvin, ja uusi palkanlaskentajärjestelmä saatiin käyttöön kesällä 2010. Palkkojen maksaminen SEPA-muodossa tulee tapahtumaan joko vuoden 2010 lopussa tai vuoden 2011 alussa. Testaus suoritetaan hyvissä ajoin ennen sitä. Ostolaskujen SEPA-muotoinen maksatus on tarkoitus aloittaa syksyn 2010 aikana. Tavoitteena on käynnistää SEPA-maksatus kaikkien Ruduksesta lähtevien maksujen osalta XML-muotoisena vuoden 2010 loppuun mennessä, paitsi mahdollisesti palkkojen osalta vasta vuoden 2011 alussa. Ruduksella kaikki järjestelmät, jotka sisältävät tilinumeroita, on SEPA-projektisuunnitelmassa huomioitu, ja eri vaihtoehtoja tilinumeroiden konversioita varten oli jo keväällä 2010 vertailtu. Suunnitelmia oli tehty, mutta itse työtä, tilinumeroiden konvertointia ja maksatuksen testausta, ei Wintimen, TEMin

ja Mepcon osalta ollut suoritettu. Toukokuussa 2010 SEPA-maksatusten testauksia suunniteltiin. Ennen kesää 2010 oli tarkoitus testata SEPA-maksatusta matkalaskujen ja ostoreskontramaksujen osalta. Sopimus pankin kanssa SEPA-maksatuksen testauksesta oli tehty. Aikataulu kuitenkin petti, eikä testauksia suoritettu vielä tuolloin. Ruduksella SEPA-projektin oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus alkaa jo vuoden 2010 alussa, mutta Sampo Pankin SEPA-aineiston vastaanottovalmiuden viivästymisen takia projekti on Ruduksellakin viivästynyt. Vielä keväällä 2010 Sampo Pankki ei ollut ilmoittanut mitään tiettyä päivämäärää, jolloin pystyisi vastaanottamaan SEPA-aineistoa, mutta uumoili järjestelmiensä olevan valmiita kesän 2010 lopulla. Näillä näkymin kaiken olisi kuitenkin vuoden 2010 loppuun mennessä oltava valmiina. Ruduksen kannalta on ikävää, että Sampo Pankin SEPA-valmius on viivästynyt, sillä Ruduksella oli alun perin tavoitteena toteuttaa SEPA-aikaan siirtyminen etuajassa yleisestä siirtymäaikataulusta ruuhkan välttämiseksi. Pankin SEPA-valmiuden viivästymisen vuoksi suuri osa sen asiakkaista on jonossa SEPA-asoiden kanssa samaan aikaan, mikä ei ole pankin eikä asiakkaiden edun mukaista. Projekti olisi ollut mielekästä toteuttaa rauhassa muun muassa mahdollisten ongelmatilanteiden vuoksi, jolloin pankilta olisi todennäköisesti saanut tukea nopeammin kuin tilanteessa, jossa kaikki sen asiakkaat ovat pyytämässä apua samaan aikaan. Myös suuret ohjelmistotalot painostavat asiakkaitaan siirtymään ajoissa SEPAan, jotteivät niiden kaikki asiakkaat olisi samaan aikaan pyytämässä versionpäivityksiä ja konvertointipalveluja. Asiakkaiden tarpeiden ruuhkautuessa ohjelmistotalot eivät voi lunastaa lupauksiaan laadukkaasta palvelusta. (Filppula 2010).

SEPA:n käyttöönoton osalta Ruduksessa haastateltiin kahta IT-asiantuntijaa, maksuliikennepäällikköä, kirjanpitoapäällikköä ja laskutus- ja luottopäällikköä. Tiedonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu. Haastattelut suoritettiin huhtikuun 2010 aikana yksilöhaastatteluina Ruduksen pääkonttorin tiloissa Helsingin Lassilassa. Haastattelut nauhoitettiin, ja litteroitiin pian haastattelujen suorittamisen jälkeen. Haastattelujen tarkoituksensa oli selvittää, miten IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit on päivitetty tai tullessaan päivittämään Ruduksen taloushallinnon tietojärjestelmiin, millä aikataululla ja missä järjestyksessä järjestelmät on tarkoitus päivittää ja maksatusta testata, sekä mitä vaikutuksia tilinumeroiden päivityksillä on taloushallinnon järjestelmiin. Haastatteluissa oli tarkoitus selvittää myös järjestelmien päivityksistä aiheutuvia kustannuksia, mutta tämä osuus rajattiin tutkimuksesta pois, sillä oman henkilöstön käyttämistä työtunneista ei ollut tehty projektiseurantaa. Myöskään yrityskohtaisia järjestelmätoimittajien kanssa sovittuja sopimushintoja ei haluttu tuoda julkisuuteen.

5.3.1 Käteismyynti

SEPA:n myötä kaikki maksupäätteet tulee päivittää vuoden 2010 loppuun mennessä EMV-maksukorttien edellyttämällä tavalla. Ruduksella on käytössä BBS Manisonin toimittamat

maksupäätteet, Rudus Betonituotteella Point Transaction Systemsin toimittamat Point-merkkiset maksupäätteet. Ruduksen ja Rudus Betonituotteen maksupäätteet hyväksyvät kaikki yleisimmät Suomessa toimivat maksukortit. Pointin maksupäätteet on aikanaan hankittu Rudus Betonituotteelle, ja ne ovat jo valmiiksi SEPA-kelpoisia, joten laitteistoa ei ole tarvinnut uusia. Ruduksella oli käytössään vanhanmalliset BBS Manisonin maksupäätteet, jotka jouduttiin uusimaan SEPAn myötä. Kaikille Ruduksen toimipisteille päätettiin hankkia samanlaiset BBS Manisonin maksupäätteet. BBS Manisonin maksupäätteiden päivittäminen kokonaan uudenlaisten maksupäätteiden hankkimisen sijasta oli järkevää siksi, ettei henkilökuntaa tarvinnut kouluttaa uudenlaisten maksupäätteiden käyttämiseen, koska BBS Manisonin päätteet olivat käyttäjille ennestään tutut. (Ihamäki 2010).

Suomessa kaikki maksupäätteet on päivitettävä EMV-sirukorttimuotoon viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä. Uudet sirukorttimaksupäätteet turvallisavat maksamista verrattuna vanhanmallisiin maksupäätteisiin. EMV-sirukortteja on vaikeampi väärinkäyttää kuin vanhanmallisia, magneettijuovallisia, maksukortteja, sillä sirukortilla maksettaessa asiakas syöttää oman tunnuslukunsa maksupäätteeseen. Sirullisen maksukortin myötä asiakkaan ei tarvitse enää todistaa henkilöllisyyttään yli 50 euron ostosta maksettaessa, kuten vanhanmallisella maksukortilla. (Ihamäki 2010).

5.3.2 Laskutus ja luotonvalvonta

SEPA on Ruduksen laskutuksessa huomioitu siten, että laskuille tulostettava saajan tilinumero on IBAN-muodossa. Myös BIC-koodi löytyy Ruduksen laskuilta. IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit alettiin tulostaa Ruduksen laskuille vuonna 2009, kun laskutuspäällikköä informoitiin SEPA-aikaan siirtymisestä ja siitä, että tilinumerot tulee sen myötä muuttaa IBAN-muotoon. Laskutuspäällikkö välitti tiedon IBAN-muotoisista tilinumeroista ja BIC-koodeista laskutusjärjestelmien pääkäyttäjille, jotka syöttivät tiedot järjestelmiin. (Ihamäki 2010).

Ruduksella on asiakasrekisterissään 70 784 asiakasta, joista 99,9% on suomalaisia. Asiakasrekisterissä on valmiit kentät asiakkaiden IBAN-muotoisille tilinumeroille ja BIC-koodeille. Tilinumeroa ei kuitenkaan uuden asiakkaan tietoja rekisteriin perustettaessa syötetä, vaan asiakkaan tilinumero syötetään rekisteriin vain tarvittaessa, esimerkiksi tilanteessa, jossa asiakkaalle palautetaan rahaa mahdollisen tavarahan palautuksen, reklamaation tai sopimusalennuksen takia. Käytännössä Ruduksen asiakasrekisterissä vain muutamien asiakkaiden pankkitilitiedot on tallennettu järjestelmään, sillä rahan palautuksia on vähän. SEPAn myötä näiden muutamien asiakkaiden IBAN-muotoiset tilinumerot ja BIC-koodit voidaan tarvittaessa syöttää rekisteriin manuaalisesti. Käytännössä kuitenkin, jos asiakkaalle tarvitsee palauttaa rahaa, luotonvalvonta selvittää asiakkaan tilinumeron esimerkiksi puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Asiakasrekisterissä olevia satunnaisia

tilinumeroita ei kannata muuttaa IBAN-muotoon, sillä niitä tarvitaan niin harvoin, jos enää ollenkaan, ja asiakkaalta kuitenkin kysytään tilanteen ollessa ajankohtainen, mille tilille raha palautetaan. (Ihamäki 2010; Hutri 2010).

5.3.3 Matkalaskut

TEM-matkalaskujärjestelmä otettiin Ruduksessa käyttöön lokakuussa 2009. Vanhasta matkalaskuohjelmasta, Voyagerista, luovuttiin, sillä sen ylläpito lopetettiin kokonaan. TEM on Ruduksen matkalaskujärjestelmänä uusi sovellus, johon Voyagerin tietokanta konvertoitiin ulkopuolisen konsultin avulla. Järjestelmää testattiin useita kuukausia ennen varsinaista käyttöönottoa. (Hutri 2010).

TEM-matkalaskuohjelmaa ei ole Ruduksella vielä alkusyksystä 2010 päivitetty SEPA-muotoon. Matkalaskujen SEPA-maksaminen tulee onnistumaan konvertoimalla kaikkien matkalaskuohjelma TEMin käyttäjien tilinumerot IBAN-muotoon. Konversio voidaan toteuttaa joko manuaalisesti muuttamalla tilinumerot käsin IBAN-muotoisiksi matkalaskuohjelman pääkäyttäjän toimesta, mikä tulisi olemaan melko suuri työ, ja riski, että tilinumerot tallennettaisiin järjestelmään väärin, olisi suurempi kuin ulkopuolisen konsultin suorittama automaatioteknologiaa hyödyntävä konversio. TEMin konversio voidaan suorittaa myös TEMin toimittajan, Baswaren, tai pankin toimesta. Ruduksen kannattaa käyttää pankin tarjoamaa tilinumeroiden konvertointipalvelua, sillä ohjelmistotoimittajan konvertoidessa tilinumerot väärin pankki ei ota vastuuta siitä jos maksut eivät päädykään oikeille tileille väärin tilinumeroiden takia. TEM-matkalaskuohjelman sisältämien tilinumeroiden konversio oli Ruduksella suunniteltu toteutettavan kesän 2010 alussa, mutta suunniteltua aikataulua siirrettiin myöhemmälle Sampo Pankin ilmoittaessa keväällä 2010, ettei pysty vielä vastaanottamaan SEPA-muotoista maksuaineistoa. (Hutri 2010).

5.3.4 Palkat

Rudus on ottanut käyttöön uuden Mepco Palkat -palkanlaskentajärjestelmää kesäkuun 2010 alussa. Sinne siirrettiin vanhasta palkanlaskentajärjestelmästä, MBP:stä, palkansaajien pankkitilitiedot sellaisenaan vanhanmallisina suomalaisina tilinumeroina, mutta uusien palkansaajien tilinumerot syötetään ohjelmaan suoraan IBAN-muotoisina. Ohjelma muodostaa IBAN-tilinumeron perusteella myös BIC-koodin palkansaajan perustietoihin. Mepco Palkat -järjestelmään tullaan päivittämään kaikille palkansaajille IBAN-muotoiset tilinumerot vuoden 2010 lopussa tai 2011 alussa, ja siitä lähtien palkat maksetaan SEPA-muotoisina. Näillä näkymin IBAN-muotoiset tilinumerot järjestelmään tulee konvertoimaan Mepco Palkat-järjestelmän toimittajan konsultti. (Filppula 2010).

5.3.5 Ostoreskontra

Ruduksessa kirjanpitojärjestelmänä on Aditron Wintime 6.0. Wintimen SEPA-versio 6.0 päivitettiin Ruduksen Wintime-ympäristöön joulukuussa 2009. Tässä yhteydessä järjestelmään muodostui toimittajien kansallisista tilinumeroista uudet IBAN-tilinumerot. Wintimen uuteen versioon päivittyivät myös toimittajien BIC-koodit. Ohjelmaan on rakennettu säännöstö, jonka perusteella BIC-koodit muodostuvat toimittajatietoihin tilinumeroiden perusteella. Myös uusia toimittajatietoja syötettäessä Wintime 6.0:aan ohjelma muodostaa IBAN-tilinumeron ja BIC-koodin automaattisesti, vaikka ohjelmaan syötettäisiin vanhanmallinen kansallinen tilinumbero. IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit mahdollistavat XML-muotoisten maksujen lähettämisen. IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit eivät vielä ole aktiivisia Ruduksen kirjanpitojärjestelmässä. SEPA-muotoiset tilinumerot saadaan ohjelmaan aktivoitua joko manuaalisesti, mikä ei Ruduksen kokoisessa yrityksessä tule kysymykseen, koska toimittajia on paljon, tai konvertoimalla joko pankin tai ohjelmistotoimittajan konversio-ohjelmalla. Rudukselle kirjanpitojärjestelmän konversiota ovat tarjonneet ohjelmistotoimittaja Aditro ja Sampo Pankki, joka toimii Ruduksen pääpankkina. Aditron tarjoama konversio tulisi maksamaan yritykselle tuhansia euroja, ja konversion tulisi suorittamaan ulkopuolinen konsultti. Pankin konversio taas on ilmainen, minkä vuoksi Rudus valitsikin pankin tarjoaman tilinumeroiden konvertointipalvelun. Ohjelmantoyimittajien konvertointipalveluja tilinumeroihin ei välttämättä muutenkaan olisi järkevää käyttää, sillä virheen sattuessa pankki ei ota vastuuta väärin konvertoiduista tilinumeroista. Pahimassa tapauksessa suoritukset eivät lähtisi ollenkaan maksuun, tai ne ohjautuisivat väärille pankkitileille. Viime kädessä pankki on vastuussa välitetyistä maksuista, ja onkin täysin ymmärrettävää, että se haluaa mieluummin tehdä asiakkaidensa tilinumeroiden konversiot itse, kuin ottaa vastuu muiden tekemistä virheistä. Sampo Pankin konversio-ohjelma toimii niin, että yritys lähettää toimittajiensa tilinumerot yhdessä tiedostossa pankkiin, ja pankki palauttaa ne IBAN-muotoisina takaisin. Tämän jälkeen yrityksen IT- asiantuntija päivittää IBAN-muotoiset tilinumerot kirjanpitojärjestelmän tietokantaan. Testausvaiheessa IBAN-tilinumerot ovat aktiivisia ainoastaan Wintimen testiympäristössä, eivät oikeasti käytettävässä tietokannassa. Ruduksella aineisto toimittajien tilinumeroista lähetettiin pankkiin konvertoitavaksi toukokuussa 2010, ja ostolaskujen SEPA-maksatuksen testaaminen aloitettiin syyskuussa 2010. (Filppula 2010; Maijala 2010; Lehtinen 2010).

5.3.6 Maksuliikenne

SEPAan siirtymisvaiheessa sekä LM- ja LUM2- että XML-muotoisten maksujen lähettäminen rinnakkain on mahdollista. Siirtymävaiheessa kassanhoitajan on valittava maksuliikenneohjelmassa maksutapa (kotimainen maksu, ulkomainen maksu tai SEPA-maksu) ennen maksun lähettämistä pankkiin. Vielä Suomen siirryttyä kokonaan SEPA-aikaan yritykset

voivat lähettää vanhanmallisia tilinumeroita sisältävää aineistoa pankkiin, jolloin pankin järjestelmä konvertoi tilinumerot IBAN-muotoisiksi, ja lisää BIC-koodit maksutiedostoihin. Pankit ovat luvanneet tarjota tilinumeroiden konvertointia lisäpalveluna lokakuun 2011 loppuun saakka. Ruduksen ei kuitenkaan tarvitse tähän lisäpalveluun turvautua, sillä yrityksen maksuliikenneohjelma Basware Maksuliikenne on jo päivitetty SEPA-versioon. Rudukseen on lisäksi ostettu Baswaren SEPA-muunnin. Ruduksen taloushallinnon järjestelmät, TEM, Mepco ja Wintime, joissa maksuun lähetettävä aineisto muodostetaan, eivät sisällä vielä SEPAn vaatimia IBAN-muotoisia tilinumeroita. Tämän takia Rudukselle on hankittu SEPA-muunnin, joka muuntaa maksuun lähetettävän aineiston sisältämät vanhanmalliset tilinumerot IBAN-muotoon. Muunninta voidaan käyttää mahdollisia yksittäismaksuja varten, jotka kassanhoitaja maksaa syöttämällä saajan tilinumerotiedot suoraan Basware Maksuliikenne-järjestelmään. Periaatteessa vanhanmalliset tilinumerot voitaisiin pitää järjestelmissä SEPA-muuntimen ansiosta vielä siirtymäajan jälkeen, mutta koska Ruduksella on käytössään SEPA-valmiuden omaavat järjestelmät, tilinumerot kannattaa ehdottomasti muuttaa. Näin säästetään myös SEPA-muuntimen ylläpitomaksuissa, kun sitä ei enää tilinumeroiden konvertoinnin jälkeen tarvita. (Filppula 2010; Maijala 2010).

5.3.7 Yhteenveto SEPA-projekteista

SEPAn käyttöönotto Ruduksessa tapahtuu vaiheittain eri järjestelmien osalta. Ensivaiheessa oli alun perin tarkoitus testata SEPA-muotoisten maksujen lähettämistä TEM-matkalaskuohjelmasta. XML-muotoisen maksuaineiston lähettämisen testaus haluttiin aloittaa TEMistä, koska kaikki matkalaskut maksetaan Ruduksen omalle henkilöstölle, jolloin maksun mahdollisesta epäonnistumisesta saataisiin yrityksen sisältä palaute ennen kuin SEPA-maksuja aletaan lähettää ulkopuolelle. Testaus oli tarkoitus suorittaa toukokuussa 2010. Mikäli testi olisi onnistunut ongelmitta, TEMistä olisi alettu lähettää XML-muotoista aineistoa maksuun, jos pankilla olisi ollut siihen valmius. Matkalaskut olisi siis maksettu kokonaan SEPA-muotoisina, ja projektin ensimmäinen osa olisi saatu päätökseen. Suunnitelmat TEMin osalta kuitenkin muuttuivat loppukevään 2010 aikana, ja tilinumeroiden konversio ja SEPA-maksatuksen testaus suoritetaan vasta syksyllä 2010. Sampo Pankin ilmoittaessa keväällä 2010, ettei pysty vielä ottamaan vastaan SEPA-muotoista maksuaineistoa Ruduksen projektiaikataulua päätettiin muuttaa. Seuraavaksi tarkoituksena oli alkaa siirtää Basware Maksuliikenteeseen SEPA-muotoisia ostolaskujen maksutiedostoja Wintimesta syksyllä 2010. Toimittajarekisterissä olevat tilinumerot oli suunniteltu konvertoitavan kesän 2010 alussa, ja ostoreskontramaksujen SEPA-maksaminen oli tarkoitus testata saman tien konversion jälkeen. Konversio suoritettiin Sampo Pankin toimesta onnistuneesti alkusyksystä 2010. Wintime-kirjanpitojärjestelmässä on erillinen testikanta, jossa toimittajien perustietoihin syötetään IBAN-muotoiset tilinumerot. Toimittajien maksuja lähetetään XML-muotoisena pankkiin, mutta pankki ei lähetä niitä toimittajille maksuun, vaan tuhoaa aineiston. Näin SEPA-

maksamista saadaan testattua käytännössä. Viimeisenä, näillä näkymin vuoden 2010 lopussa tai 2011 alussa, aletaan siirtää SEPA-muotoisia palkanmaksutiedostoja maksuliikenneohjelmaan uudesta Mepco Palkat -järjestelmästä. Palkkojen SEPA-maksaminen aloitetaan vasta silloin, kun ollaan täysin varmoja siitä, että maksaminen tapahtuu sujuvasti ja ongelmitta. Tällöin palkanlaskentaohjelmaan täytyy vain muuttaa IBAN-muotoiset tilinumerot. Mepco Palkat -järjestelmän tilinumeroiden konversio suoritetaan todennäköisesti joulukuussa 2010. (Filppula 2010).

SEPA:n vaatimien IBAN-muotoisten tilinumeroiden aktivointiin yrityksen on siirtymävaiheessa ostettava järjestelmätoimittajalta lisenssejä, jotka mahdollistavat sekä vanhanmallisilla tilinumeroilla että IBAN-tilinumeroilla varustettujen maksujen lähettämisen samanaikaisesti, mikäli yrityksen tietojärjestelmiin ei ole siirtymäajan loppuun mennessä päivitetty IBAN-muotoisia tilinumeroita. Rudukseen on hankittu Baswaren Maksuliikenne-ohjelmaan soveltuva SEPA-muunnin, joka konvertoi vanhanmalliset tilinumerot IBAN-muotoisiksi siirtymävaiheessa, kun osa tilinumeroista on jo IBAN-muotoisia ja osa vanhanmallisia. Voi olla, ettei SEPA-muunninta tarvita ollenkaan, mutta se on hankittu Rudukseen siltä varalta, ettei kaikkia järjestelmiä, muun muassa uutta palkanlaskentajärjestelmää, ehditä päivittää SEPA-muotoon vuoden 2011 alkuun mennessä, jolloin kaiken maksuaineiston pitäisi lähteä SEPA-mutoisena. Basware Maksuliikenne -ohjelmaan ostetun SEPA-muuntimen avulla vanhanmalliset tilinumerot muuntuvat maksuvaiheessa IBAN-muotoisiksi, vaikka maksutiedostoon syöttäisi kansallisen tilinumeron. Myös pankit ovat luvanneet siirtymävaiheessa konvertoida vanhanmallisilla tilinumeroilla saapuvia maksutiedostoja IBAN-muotoisiksi. Rudukselle ei tästä Baswaren SEPA-muuntimen takia kuitenkaan ole hyötyä. Baswaren SEPA-muunnin ostettiin Rudukselle syksyllä 2009. Muuntimella on vuosittain suoritettava ylläpitomaksu. Ylläpito voidaan lakkauttaa, kun muunninta ei enää tarvita. Lokakuun 2011 jälkeen vanhanmallisella tilinumerolla varustettua maksua ei voi lähettää pankkiin, sillä välitä vanhanmallisella tilinumerolla varustettua maksua saajalle. Varsinainen SEPA-siirtymäaika päättyy vuoden 2010 lopussa, mutta pankit tarjoavat lisäpalveluna vanhojen tiedostostandardien vastaanottamista lokakuun 2011 asti. Lisäaika tulee tarpeeseen, koska yritysten, pankkien ja ohjelmistotalojen yhteistyössä on ollut vaikeuksia. (Filppula 2010; Maijala 2010).

SEPA-ajan myötä LM- ja LUM2-muotoiset maksut poistuvat kokonaan, minkä seurauksena kaikki maksut lähtevät XML-muotoisina. XML-tiedostossa kaikilla sekä kotimaisilla että ulkomaisilla lähtevillä maksuilla on oltava IBAN-muotoiset tilinumerot. Tästä johtuen SEPA-aikaan siirryttyä kaikki SEPA-alueelle lähetettävät maksut lähtevät keskenään samassa maksutiedostossa. Myös SEPA-alueen ulkopuolelle lähetettävät maksut tulevat jatkossa olemaan XML-muotoisia, joten myös ne voidaan lähettää samassa maksutiedostossa SEPA-maksujen kanssa. Myös maksut, joissa on käytössä jokin muu valuutta kuin euro, voidaan lähettää samassa maksutiedostossa. Kaikilla toimittajilla on toimittajarekisterissä maakoodit

ja valuuttatunnukset, joiden perusteella voidaan erottaa ulkomaiset maksut kotimaisista ja euromääräiset muista valuutoista. Ruduksella on hyvin vähän SEPA-alueen ulkopuolelle lähteviä maksuja. Maksutiedostot eivät tule siirtymävaiheessa olemaan automaattisesti XML-muotoisia, vaan kassanhoitajan täytyy maksua lähettäessään valita Basware Maksuliikenteessä maksutapa ”SEPA” ja tallentaa se maksutiedostoon, minkä seurauksena maksut lähtevät XML-muotoisina. XML-tiedoston lähettäminen Winitmesta Basware Maksuliikenteeseen ja sieltä pankkiin ei eroa LM- ja LUM2-muotoisten maksujen lähettämisestä. (Filppula 2010; Maijala 2010).

Basware Maksuliikenne -ohjelmaan hankitun SEPA-muuntimen avulla yksittäisten maksujen tilinumerot voidaan jatkossa muuttaa IBAN-muotoisiksi, jos maksutositteella tai laskulla on ilmoitettu vain vanhanmallinen tilinumero. SEPA-muunninta ei Ruduksella jatkossa muuhun tarvita, sillä eri järjestelmät päivitetään SEPA-muotoon, minkä vuoksi tilinumerot ovat jo valmiiksi IBAN-muodossa. Baswaren SEPA-muuntimen ylläpito voidaan halutessa lopettaa SEPA-siirtymävaiheen jälkeen, mikäli se koetaan hyödyttömäksi. (Filppula 2010; Maijala 2010).

SEPA-maksatuksesta oli keväällä 2010 Ruduksessa tehty vasta alustava testaussuunnitelma, sillä Sampo Pankin valmius vastaanottaa XML-muotoista maksuaineistoa oli ilmoitetusta aikataulusta myöhässä. Tämän vuoksi Ruduksen projektiryhmän laatimaa SEPA-siirtymäprojektin aikataulutusta jouduttiin muuttamaan. Testauksia oli alun perin tarkoitus alkaa tekemään kesäkuussa 2010, mutta ne päästiin lopulta aloittamaan vasta syksyllä 2010. (Filppula 2010).

5.4 SEPAn vaikutukset Rudus Oy:n taloushallintoon

SEPAn vaikutuksia Rudus Oy:n taloushallintoon ja sen prosesseihin selvitettiin teemahaastatteluilla huhtikuussa 2010. Haastateltavina tässä osiossa toimivat Rudus Oy:n maksuliikennepäällikkö, laskutus- ja luottopäällikkö sekä kirjanpitoapäällikkö. Haastattelut suoritettiin Ruduksen pääkonttorin tiloissa Helsingin Lassilassa. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, sillä kysymykset oli räätälöity koskemaan kunkin haastateltavan omaa osaamisaluetta. Haastattelut nauhoitettiin, ja litteroitiin pian haastattelujen suorittamisen jälkeen. Haastattelujen tarkoituksena oli selvittää, miten SEPA vaikuttaa Ruduksen taloushallinto-osaston päivittäisiin rutiineihin.

5.4.1 Käteismyynti

Asiakkaiden suoritusten saapuminen Ruduksen tilille ei tule nopeutumaan SEPAn myötä kun otetaan huomioon sekä debit- että creditkorttimaksut. Suomessa korttimaksujen suoritukset

yritysten tileille hidastuivat aluksi SEPA:n edellyttämien maksupäätteiden takia. Suomalaisella pankkikortilla maksettaessa suoritus näkyi yrityksen tilillä jo seuraavana päivänä, kun taas SEPA:n myötä pankkikortin korvaavalla debittikortilla maksettaessa suorituksen kotiutumiseen kului helmikuuhun 2010 asti viisi arkipäivää, eli yhtä kauan kuin luottokortilla maksettaessa. Tähän luottokunta on kuitenkin tehnyt parannuksen, jonka myötä sekä luotto- eli creditkorttimaksujen että debittikorttimaksujen suoritukset nopeutuivat siten, että korttimaksusuoritukset näkyvät saajan tilillä kahden päivän päästä lähetyksestä. Näin ollen lopputuloksena on, että debittikorttien suoritukset välittyvät yhtä päivää hitaammin kuin vanhanmallisella pankkikortilla. Sen sijaan creditkorttisuoritukset nopeutuvat kolmella päivällä verrattuna aikaisempaan. (Ihamäki 2010).

5.4.2 Laskutus ja luotonvalvonta

SEPA ei tule vaikuttamaan Ruduksen luotonvalvonnan päivittäiseen työhön mitenkään. Ulkomaisten, SEPA-alueella toimivien asiakkaiden maksujen saapuessa yrityksen tilille nopeammin yhtenäisen euromaksualueen myötä luotonvalvonnan työ tulee helpottumaan, sillä SEPA-alueella toimivien asiakkaiden saatavia ei tarvitse valvoa niin kauan kuin ennen SEPA-aikaa. Kuitenkaan tästä ei Rudukselle tule olemaan juurikaan hyötyä, sillä ulkomaisia asiakkaita on vähän. (Ihamäki 2010).

Tulevaisuudessa käyttöönotettava RF-viite tulee helpottamaan myyntireskontranhoitajan työtä ulkomaisten maksusuoritusten käsittelyn yhteydessä. Ulkomaiset SEPA-maksut nimittäin saapuvat maksajan käyttäessä RF-viitenumeroa maksun yhteydessä saajayrityksen tilille viitteellisenä maksuna kotimaisten tapaan. Tästäkään ei tosin tule Rudukselle koitumaan paljoa hyötyä, sillä vain murto-osa yrityksen saatavista tulee ulkomailta.

5.4.3 Matkalaskut

SEPA ei vaikuta matkalaskujen maksuihin, koska ne ovat kotimaan sisällä tapahtuvia maksuja. SEPA ei vaikuta Suomen sisäisen maksuliikenteen nopeuteen ainakaan vielä lähivuosina, sillä Suomen sisäinen maksuliikenne on jo tehokkaammalla tasolla kuin mitä SEPA:n myötä on luvattu, eivätkä suomalaiset pankit halua luopua vanhasta palvelutasostaan. Monien Euroopan maiden maksuliikenteen vanhanaikaisuudesta ja tehottomuudesta kertoo muun muassa se, että palkkoja maksetaan joissakin maissa vielä tänäkin päivänä sekeillä. Näiden maiden sisäinenkin maksuliikenne tulee todennäköisesti tehostumaan SEPA:n myötä, mutta Suomen sisäistä maksuliikennettä SEPA ei ainakaan aluksi nopeuta. (Lehtinen 2010).

5.4.4 Palkat

SEPA muuttaa palkanmaksua Suomessa. Suomalaisessa käytännössä palkanmaksuaineiston päätyminen ajallaan saajan tilille on yrityksen maksut välittävän pankin vastuulla. SEPA:n myötä palkkojen ja eläkkeiden maksamisessa siirrytään samaan standardiin kuin muissakin maksuissa eli käyttämään SEPA-tilisiirtoja suomalaisen TS eli toistuvaissuorituspalvelun sijaan. SEPA-aikana palkanmaksupäivä määritellään eri tavoin kuin suomalaisessa toistuvaissuorituspalvelussa. Pankille annetaan maksuaineistossa maksupäivän sijasta eräpäivä. Palkkatoimeksiannolla siis annetaan pankille maksajan tilin veloituspäivä, jonka perusteella pankit huolehtivat että palkat ovat saajien tileillä kaikissa pankeissa seuraavana pankkipäivänä. Oikea eräpäivä takaa sen, että palkat ovat oikeana päivänä palkansaajien tileillä. Oikean eräpäivän antaminen on maksajan vastuulla. Jatkossa yritysten on myös peruutettava virheelliset palkat itse käyttäen peruutuspyyntösanomaa. Pankki ei pysty enää peruuttamaan veloituseriä eikä yksittäisiä palkkoja. Peruutuspyyntö on tehtävä ennen kuin maksut on veloitettu maksajan tililtä, jotta peruutus onnistuu. (Nordea 2010d).

5.4.5 Ostoreskontra

Ostoreskontranhoitajien päivittäiseen työhön SEPA tulee vaikuttamaan siinä vaiheessa, kun uusi lasku saapuu joko skannattuna tai verkkolaskuna Invoice Processing -laskujen käsittelyjärjestelmään. Tässä vaiheessa ostoreskontranhoitaja tarkistaa toimittajan perustiedoista toimittajan tilinumeron oikeellisuuden. Tulevaisuudessa kaikkien SEPA-alueella toimivien toimittajien tilinumeroiden ollessa IBAN-muotoisia ulkomaistenkin toimittajien tilinumerot on helpompi tarkistaa, koska ne ovat yhteneväisiä kotimaisten kanssa. Myös toimittajan maatumuus tulee useimmiten ilmi suoraan tilinumerosta, jolloin ostoreskontranhoitajalta ei kulu aikaa toimittajan alkuperämaan selvittämiseen, mikä vaikuttaa laskun tiliöintivaiheessa arvonlisäverokoodin valintaan. (Lehtinen 2010).

5.4.6 Maksuliikenne

Wintime 6.0:n SEPA-versiossa olisi mahdollista muodostaa yhteinen maksutiedosto kaikista lähteistä koti- ja ulkomaanmaksuista. Pankki kuitenkin edellyttää, että valuuttamaksut lähetetään erillisinä ulkomaanmaksuina. SEPA-maksut ovat aina euromääräisiä maksuja. SEPA:n myötä maksuliikenne tehostuu Ruduksella siksi, että kaikista euromääräisistä koti- ja ulkomaisista ostolaskuista voidaan muodostaa yhteinen maksutiedosto. Aikaisemmin kaikki sekä euro- että ulkomaan valuuttamääräiset ulkomaanmaksut syötettiin manuaalisesti Basware Maksuliikenteeseen ja suoritukset jouduttiin kohdistamaan manuaalisesti. SEPA-projektin myötä todettiin, että kaikista valuuttamaksuistakin voidaan muodostaa yksi yhteinen maksutiedosto, joka lähetetään maksuliikenneohjelmasta pankkiin. Myös valuuttamaksujen kohdistaminen kurssierokirjauksineen hoituu automaattisesti. Koska suurin osa Ruduksen ulkomaanmaksuista on SEPA-alueelle lähteviä maksuja, SEPA aiheuttaa

Rudukselle kustannussäästöjä ulkomaanmaksujen osalta. SEPA nopeuttaa Rudus Oy:n maksuliikenneprosessia, sillä nykyisin kaikki ulkomaanmaksut maksetaan manuaalisesti. Wintimessa maksuehdotelmaa luotaessa maksutavaksi on valittava joko kotimainen (LM02) tai ulkomainen (LUM2) maksu, mutta SEPAn myötä kaikki maksut voidaan kirjoittaa yhteen tiedostoon (XML). Kuitenkin käytännössä muista kuin euromääräisistä maksuista tulee tehdä oma maksutiedosto ja euromääräisistä SEPA-maksuista oma. Valuuttalaskuja varten valuuttakurssit päivitetään säännöllisesti Wintimen ostoreskontraan. (Filppula 2010; Lehtinen 2010).

6 Johtopäätökset

Tutkimuksen myötä selvisi, että Rudus-konsernin taloushallinnon tietojärjestelmistä IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit tulee päivittää kirjanpitojärjestelmässä, Wintimessa, olevassa toimittajarekisterissä pankkitilitietoihin, TEM-matkalaskuohjelmaan käyttäjien pankkitilitietoihin sekä Mepco Palkat -palkanlaskuohjelmaan palkansaajien pankkitilitietoihin. Wintimeen ja TEMiin tilinumeroiden konversiot kannattaa suorittaa Sampo Pankin tarjoaman ilmaisen konvertointipalvelun avulla.

Tutkimuksessa selvisi, että ne menetelmät, jotka Rudus-konsernissa otettaisiin käyttöön SEPAn myötä, tehostaisivat ja virtaviivaistaisivat taloushallinnon prosesseja. Suurin hyöty SEPasta syntyisi ostolaskujen maksatuksessa, koska ulkomaiset SEPA-maksut voitaisiin maksaa kotimaisten tavoin reskontramaksuina, jolloin niitä ei tarvitse enää erikseen käsitellä Basware Maksuliikenne -ohjelmassa vaan poimia maksutiedosto maksuliikenneohjelmaan ja lähettää sieltä pankkiin. Myös ostoreskontran suoritusten kohdistukset tulevat tapahtumaan koti- ja ulkomaanmaksujen osalta automaattisesti tiedoston kohdistamisella eikä yksittäisten maksujen kohdistamisella kuten nyt ulkomaisten maksujen kohdalla toimitaan.

Myös SEPA-alueen ulkopuolisten maksujen osalta voitaisiin siirtyä automaattiseen maksutukseen. Maksutiedosto muodostettaisiin Wintimen ostoreskontrassa ja lähetettäisiin tiedostona kassanhallintajärjestelmän kautta pankkiin, ja ulkomaanmaksujen manuaalisesta käsittelystä luovuttaisiin. SEPA-projektin myötä Ruduksen taloushallinto-osastolla havaittiin, että ulkomaiset valuuttamääräiset maksut voidaan maksaa tiedostona samoin kuin SEPA-maksut. Näin ollen manuaalisista työvaiheista voidaan luopua ja hyödyntää kirjanpitojärjestelmän ominaisuuksia tehokkaammin.

Rudus ei käy kovin paljoa ulkomaankauppaa, vaan toimii valtaosin kotimaanmarkkinoilla, joten SEPAn hyödyt jäävät sille melko vähäisiksi. SEPAn käyttöönotto on kuitenkin väistämätöntä EU-tason lainsäädäntömuutosten vuoksi, ja ikävä kyllä aiheuttaa kustannuksia järjestelmämuutosten takia. Kotimaanmaksujen osalta maksuprosessi ei tule juurikaan

muuttumaan. SEPA-aikaan siirryttäessä joka tapauksessa käyttöönotettavien EMV-sirukorttien myötä korttimaksaminen EU:ssa turvallistuu, mikä hyödyttää sekä yrityksiä että niiden asiakkaita. Maksukorttien väärinkäytökset tulevat todennäköisesti SEPAn myötä vähenemään. Creditkorttien myötä luottokorttimaksujen välittäminen maksajalta saajalle nopeutuu viidestä päivästä kahteen päivään.

SEPasta tulee koitumaan Rudukselle pitkällä tähtäimellä kustannussäästöjä, sillä ulkomaille maksettavista euromääräisistä maksuista ei tule jatkossa koitumaan ylimääräisiä pankille maksettavia maksun välityskuluja. Myös työaika tulee säästymään, kun ulkomaanmaksut voidaan suorittaa kotimaisten maksujen tapaan reskontramaksutiedostoina Wintimesta Basware Maksuliikenteeseen ja edelleen pankkiin. SEPAn myötä maksusuoritusten kotiutuminen saajan tilille maiden rajojen yli maksettaessa nopeutuu. On jopa luvattu, että kaikki SEPA-maksut tulevat kulkemaan yhden päivän viiveellä maksajan tililtä saajan tilille muutaman vuoden päästä, jolloin myös Suomen sisäisten eri pankkien välisten maksujen kotiutuminen saajan tilille nopeutuu. Yhden päivän viivettä SEPA-maiden sisällä joudutaan vielä odottamaan siksi, että kaikki EU-maat eivät ole suoriutuneet suunnitellusta SEPA-aikaan siirtymisaikataulusta yhtä nopeasti.

SEPAn siirtymisestä koituu Rudukselle etujen lisäksi myös haittaa, kuten varmasti monille muillekin yrityksille. SEPA-projektin suunnittelu ja järjestelmien päivitykset vievät paljon aikaa ja resursseja muilta asioilta. SEPA on kuitenkin väistämätön, EU:n päättämä asia, joka vaikuttaa kaikkien SEPA-alueeseen kuuluvien yritysten maksuliikenteeseen, sellaistenkin, jotka toimivat kotimarkkinoilla. Onneksi projekti täytyy kuitenkin suorittaa vain kerran.

Ruduksella SEPA-aikaan siirtyminen on haluttu aloittaa ja toteuttaa ajoissa, jotta järjestelmät ehditään päivittää ja testata perusteellisesti ennen kansallista SEPA-aikaan siirtymistä, jolloin pankkien ja ohjelmistotalojen asiakaspalvelujonot saattavat ruuhkautua, kun suuri massa siirtyy SEPA-aikaan samanaikaisesti. Aikataulu ja resursointi tällaisessa projektissa tulisi suunnitella huolellisesti etenkin suuressa yrityksessä, jossa volyymit ovat suuret. Suurella yrityksellä ei ole varaa siihen, etteivät järjestelmät toimisi kunnolla, esimerkiksi verrattuna pieneen yritykseen, jolla on muutama lasku maksettavana parille eri toimittajalle, kun taas Ruduksen kokoisella yrityksellä laskuja on viikoittain maksettavana satoja, ja toimittajia on paljon.

Financial Services Clubin tekemän tutkimuksen mukaan SEPA-siirtymällä on sekä Suomessa että kansainvälisesti vahva tuki pankkien keskuudessa, mutta yksityiset yritykset eivät ole olleet aktiivisia SEPAn suhteen. Tulos ei ihmetytä, sillä pankit hyötyvät SEPasta sen tuomien mahdollisuuksien takia. Pankit ovat pystyneet tuomaan SEPAn myötä markkinoille uusia palveluita, kuten informaatiopalveluita, verkkomaksuja, matkapuhelinmaksuja ja

verkkolaskuja. Yritykset taas eivät näe SEPAn aiheuttavan hyötyä liiketoiminnoilleen, minkä seurauksena ne eivät ole valmistautuneet siirtymään. Myöskään siirtymäajan aikataulua ei yritysten mielestä ole määritelty tarpeeksi tarkasti, eikä SEPA-siirtymälle ole monissa maissa annettu selkeää takarajaa. Tutkimuksen mukaan viranomaisten pitäisi aktivoitua painostamaan yrityksiä SEPA-siirtymän suhteen, sekä määritellä tarkemmin SEPA-siirtymän aikataulut ja uusien palveluiden käyttöönottojen takarajat. Logican johtaja Jukka Tarkiaisen mukaan monillakaan yrityksillä ei ole konkreettista suunnitelmaa siitä, miten SEPA-siirtymä aiotaan toteuttaa. Hänen mukaansa SEPA-siirtymää ei kannata jättää vuoden 2010 loppuun, sillä silloin ohjelmistotoimittajien resurssit todennäköisesti ruuhkautuvat. Lisäksi taloushallinnon vuosirytmien takia SEPA-siirtymää ei kannata jättää vuodenvaihteeseen, jolloin monissa yrityksissä vaihtuu tilikausi. (Keskikallio 2010).

SEPA-projektia suunniteltaessa on otettava huomioon, että se sitoo suuressa yrityksessä paljon resursseja. Taloushallinnon ohjelmistoihin tulee päivittää SEPA-versiot, mikäli yrityksellä on käytössään niin vanhat versiot, ettei niihin pysty syöttämään SEPA-aineistoa. Tähän tehtävään tarvitaan usein ulkopuolisen, ohjelmistotoimittajan tarjoaman, konsultin apua. Ohjelmistojen versiopäivitysten jälkeen tai mahdollisesti siinä yhteydessä pankkitilitietoja sisältäviin ohjelmistoihin täytyy päivittää SEPA-kelpoiset IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit. Järkevin ja kannattavin ratkaisu suuressa yrityksessä tilinumeroiden konvertoimiselle IBAN-muotoon ja BIC-koodien lisääminen järjestelmiin on käyttää hyväksi pankin tarjoamaa tilinumeroiden konvertointipalvelua, sillä pankki toimii maksujen välittäjänä, ja on itse vastuussa, mikäli konversiossa on tapahtunut virhe. Mikäli yritys päättää ostaa konvertointipalvelun ohjelmistotoimittajalta, virheen sattuessa pankki ei ota vastuuta siitä, etteivät maksut välity saajille. Mikäli yritys ei syystä tai toisesta halua päivittää järjestelmiään, on otettava käyttöön SEPA-muunnin, jota ohjelmistotalot tarjoavat. Muuntimen käyttäminen ei kuitenkaan pitkällä aikavälillä ole välttämättä kannattavaa, sillä sen ylläpito maksaa erikseen, ja ohjelmistot on joka tapauksessa joskus päivitettävä uudempiin versioihin. SEPA-maksatuksen aloittaminen edellyttää maksuja välittävän pankin kanssa tehtävää sopimusta.

SEPAn myötä ehkä kuluttajalle näkyvin muutos tapahtuu käteiskauppaa harjoittavien yritysten maksupäätteissä. Maksupäätteiden uusiminen aiheuttaa yritykselle kustannuksia, sillä vanhoilla magneettijuovalla maksukortit tunnistavilla maksupäätteillä ei ole valmiutta vastaanottaa maksuja SEPAn vaatimilla EMV-sirukorteilla maksettaessa. Yrityksen tulee myös varmistaa, että käteismaksuja vastaanottava henkilökunta osaa käyttää uusia maksupäätteitä, mikä saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia koulutustarpeen vuoksi. Yritykset saattavat jättää maksupäätteistönsä uusimisen viime hetkeen, sillä se vaatii investointeja ja aiheuttaa vaivannäköä. Luultavasti yritykset, jotka näkevät sirumaksupäätteiden tuottavan niille kustannussäästöjä ja muita hyötyjä, päivittävät laitteensa ennen määrättyä siirtymisaikaa.

Myös pienet yritykset, joille maksupäätteistön uusiminen ei ole suuri muutos, luultavasti päivittävät laitteistonsa ajoissa. Sirumaksupäätteistä on paljon hyötyä käteiskauppaa harjoittavalle yritykselle. SEPA-kelpoiset maksupäätteet parantavat maksutapahtuman turvallisuutta, ja ehkäisevät maksukorttien väärinkäyttöä. Sirukorttien myötä väärinkäytöstopaukset todennäköisesti vähenevät, eikä myyjäyrityksellä ole väärinkäytöstopauksen sattuessa niin suurta vastuuta varkauksista kuin ennen. Myyjän ei tarvitse varmistaa asiakkaan henkilöllisyyttä tämän maksaessa EMV-sirullisella maksukortilla, eikä näin ollen voi tietää, kuuluuko kortti maksavalle asiakkaalle vai ei. Sirulliset maksukortit myös edistävät maksutapahtuman sujuvuutta, kun asiakkaan ei tarvitse todistaa henkilöllisyyttään eikä allekirjoittaa maksukuittia kassalla.

Suuressa yrityksessä SEPA-projektiin tulee määrätä projektipäällikkö ja projektiryhmä. Projektipäällikön tehtävänä on määritellä projektin etenemistä koskevat asiat tarkoin, kuten aikataulut ja kunkin projektiin osallistuvan tehtävät, sekä ohjata ja valvoa projektin etenemistä. Projektiryhmän tehtävänä on suorittaa projekti annetun aikataulun mukaisesti sekä raportoida projektipäällikölle määriteltujen tehtävien etenemisestä. Taloushallinnon järjestelmien päivittämisen osalta projektiryhmään kuuluu sekä yrityksen talousosaston eri osa-alueiden asiantuntijoita että IT-henkilöstöä. Projektin toteuttamisessa yrityksen omaa henkilöstöä avustavat pankkien ja ohjelmistotalojen SEPA-asiantuntijat ja konsultit. Projektin edetessä kunkin järjestelmän pääkäyttäjät ja IT-asiantuntijat ovat mukana järjestelmien päivityksissä ja testauksissa, ja raportoivat omiin osa-alueisiinsa liittyvistä asioista projektipäällikölle.

Syyskuussa 2010 Rudeksen SEPA-projekti on edennyt siten, että toimittajarekisterissä olevat tilinumerot on konvertoitu Wintimen testikantaan Sampo Pankin toimesta IBAN-muotoisiksi, ja kirjanpitojärjestelmä on muodostanut SEPAn vaatimat BIC-koodit. Ostoreskontramaksatuksen testiaineisto luotiin, ja maksamista testattiin, mutta tiedosto ei siirtynyt Basware Maksuliikenteeseen. Ohjelmistotoimittajalta saatiin päivitys Wintimeen, ja testaus jatkuu. Jos ostolaskujen SEPA-maksaminen toimii moitteettomasti, päivitetään tilinumerotiedot myös Wintimen tuotantokantoihin ja voidaan siirtyä kokonaan SEPA-maksatukseen. Tämän jälkeen matkalaskuohjelma TEmin sisältämät tilinumerot lähetetään Sampo Pankkiin konvertoitavaksi. Tämän jälkeen matkalaskujen SEPA-maksamista testataan, ja mikäli testi onnistuu, SEPA-maksaminen otetaan käyttöön saman tien. Mepco Palkat -palkanlaskuohjelman tilinumerokonversio ja testimaksatus aiotaan näillä näkymin suorittaa joulukuussa 2010. Teemahaastattelujen ja Wintimen toimittajarekisterin tilinumeroiden onnistuneen konversion perusteella Mepco Palkat -järjestelmään olisi järkevää käyttää hyväksi Sampo Pankin tarjoamaa konvertointipalvelua.

6.1 Tutkimustulosten validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetilla arvioidaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä asiaa, mitä tutkimuksessa oli tarkoituskin mitata. Tämän tutkimuksen tavoitteina oli selvittää, miten IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit päivitetään Rudus Oy:n taloushallinnon ohjelmistoihin ja miten sen maksupäätteet saatetaan SEPA-aikaan sopiviksi, mitä vaikutuksia SEPAlla on Ruduksen taloushallinnon rutiineihin sekä miten SEPA-projekti kannattaa toteuttaa Ruduksen kaltaisessa suuressa yrityksessä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja. Teemahaastattelu soveltui erinomaisesti tutkimusongelmien selvittämiseksi. Haastattelukysymykset olivat käytännönläheisiä ja tehty tyypillisistä tilanteista, ja haastattelut pyrittiin suorittamaan häiriöttömässä ympäristössä, jotta mahdollisimman valideja tuloksia olisi saavutettu.

Sisäisellä validiteetilla on tarkoitus mitata tutkimuksen loogisuutta ja ristiriidattomuutta. Tiedonkeruun ja teemahaastattelujen edetessä joitakin ristiriitaisuuksia nousi esiin, mikä johtuu todennäköisesti siitä, että tutkimuksen aihe oli ajankohtainen, eikä kaikilla haastateltavilla välttämättä ollut viimeisintä tietoa käsiteltävästä asiasta. Kaikki haastattelut pyrittiin suorittamaan lyhyen aikavälin sisällä, jotta ristiriitaisilta lausunnoilta olisi välttytty mahdollisimman hyvin.

Ulkoisella validiteetilla mitataan, yleistyykö tutkimuksen tulkinta muihin kuin tutkittuun tapaukseen. Tämän tutkimuksen voi sanoa olevan ulkoisesti validi, sillä tutkimustuloksia voidaan soveltaa myös muihin yrityksiin, jotka ovat toteuttamassa omia SEPA-projektejaan. Tutkimuksesta esimerkiksi selvisi, että kirjanpitojärjestelmän toimittajarekisterissä olevien tilinumeroiden konversio IBAN-muotoon kannattaa suorittaa yrityksen pääpankin tarjoamalla konvertointipalvelulla. Tämä on käyttökelpoinen menetelmä myös muille yrityksille SEPA-aikaan siirryttäessä. Tietenkään kaikilla yrityksillä ei ole käytössään samoja taloushallinnon järjestelmiä eikä versioita, mutta tutkimus antaa osviittaa projektin läpiviemiselle. Kaikkien yritysten on joka tapauksessa siirryttävä SEPA-aikaan, ja tämä tutkimus toimii ainakin yleisellä tasolla oppaana SEPA-projektejaan suunnitteleville yrityksille. Validina tutkimustuloksena voidaan pitää myös sitä, että SEPA helpottaa ja nopeuttaa yrityksen maksuliikennettä ulkomaanmaksujen osalta, varsinkin sellaisilla yrityksillä, jotka käyvät kauppaa SEPA-alueen rajojen sisäpuolella.

Reliabiliteetilla mitataan tutkimustulosten toistettavuutta, eli sitä, saavuttaisivatko eri havainnoitsijat eri aikoina samoja tutkimustuloksia tutkittavasta asiasta. Tätä tutkimusta ei voi sanoa täysin reliaabeliksi, sillä tutkimus käsittelee hyvin ajankohtaista aihetta. SEPAan liittyvä ja siitä saatavilla oleva tieto ja tekniikka muuttuu ja kehittyy vielä jatkuvasti. Lisäksi SEPAan siirtyminen on yritykselle kertaluonteinen projekti, joka kaikkien tulee toteuttaa tietyn aikavälin sisällä. Tällaista tutkimusta ei siis edes tarvitsisi enää vuoden 2010 jälkeen

Suomessa toteuttaa. Tutkimusta voidaan kuitenkin sanoa reliaabeliksi siltä kannalta, että todennäköisesti eri havainnoitsijat saisivat tutkimuksesta tällä hetkellä samanlaisia tuloksia, sillä tutkittava asia perustuu EU-tason lainsäädännölliseen asiaan ja määrättyihin standardeihin, jotka ovat samat kaikille.

Lähteet

Aditro. 2009. SEPA-tietoa. Luettu 15.3.2010.

<http://www.aditro.fi/page.aspx?path=192199,195466,193779,219873>

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Euroopan Keskuspankki . 2006. Yhtenäinen euromaksualue (SEPA): Yhteiset pienten maksujen markkinat. Luettu 16.2.2010.

http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006fi.pdf

Filppula, S. 2010. Maksuliikennepäällikön haastattelu 27.4.2010. Rudus Oy. Helsinki.

Finanssialan Keskusliitto. 2008. Yhtenäisen euromaksualueen toteutuminen Suomessa, Suomen kansallinen SEPA -siirtymäsuunnitelma. Luettu 3.2.2010.

http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_4538

Finanssialan Keskusliitto. 2009a. Kysymyksiä ja vastauksia SEPasta. Luettu 3.2.2010.

<http://www.fkl.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=2832&VID=default&SID=963333614965669&S=2&A=closeall&C=31293>

Finanssialan Keskusliitto. 2009b. SEPA:n vaikutukset kaupalle. Luettu 3.2.2010.

http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_2045

Gummerus, T. 2010. Vice President, Senior Product Managerin haastattelu 28.5.2010. Nordea. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hutri, H. 2010. IT-asiantuntijan haastattelu 15.4.2010. Rudus Oy. Helsinki.

Ihamäki, M. 2010. Laskutus- ja luottopäällikön haastattelu 30.4.2010. Rudus Oy. Helsinki.

ISO Organisation. 2010. About ISO. Luettu 11.8.2010. <http://www.iso.org/iso/about.htm>

JKN Consulting Oy. 2009. SEPA-Tilisiirto - SEPA Credit Transfer.

Luettu 16.2.2010. http://www.jknc.eu/sepa_tilisiirto_credit_transfer

Keskikallio, J. Ratkaisu. 2010. SEPA-siirtymän tavoitteet häilyvät. Luettu 15.6.2010.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Lehtinen, A. 2010. Kirjanpito päällikön haastattelu 20.4.2010. Rudus Oy. Helsinki.

Luottokunta. 2010. EMV-sirukortit. Luettu 11.5.2010.

http://www.luottokunta.fi/fi/kaupoille/emv-sirukortit/tietoa_kaupoille/kysymyksiä_ja_vastauksia/ongelmat_maksutilanteessa

Luottokunta. 2010. Sertifioidut järjestelmät. Luettu 11.5.2010.

http://www.luottokunta.fi/fi/emv-sirukortit/tietoa_kaupoille/sertifioidut_jarjestelmat/

Luottokunta. 2010. Vastuukysymykset. Luettu 11.5.2010.

http://www.luottokunta.fi/fi/kaupoille/emv-sirukortit/tietoa_kaupoille/kysymyksiä_ja_vastauksia/ongelmat_maksutilanteessa/

Luottokunta. 2010. Turvallisuus ja varajärjestelmät. Luettu 24.6.2010.

http://www.luottokunta.fi/fi/vastaanottopalvelut/maksujen_vastaanotto/maksutilanne/turvallisuus_ja_varajarjestelmat

Luottokunta. 2010. Laiteuudistukset. Luettu 20.5.2010.

www.luottokunta.fi/fi/kaupoille/emv-sirukortit/tietoa_/laiteuudistukset/

Maijala, K. 2010. IT-asiantuntijan haastattelu 14.4.2010. Rudus Oy. Helsinki.

Nordea. 2010a. Eroavatko SEPA-maksuliikepalvelut suomalaisista ratkaisuksista? Luettu 3.2.2010.

<http://www.nordea.fi/Yritykset%2bja%2byhteis%3b6t/Maksut%2bja%2bkortit/Neuvoja%2bmaksuista%2bja%2bkorteista/Eroavatko%2bSEPA-maksuliikepalvelut%2bsuomalaisista%2bratkaisuista/981782.html>

Nordea. 2010b. Maksupalveludirektiivi. Luettu 9.2.2010.

<http://www.nordea.com/Yritykset+ja+yhteis%3b6t/Cash+Management/Maksut/Maksupalveludirektiivi/1066122.html>

Nordea. 2010c. SEPA. Luettu 3.2.2010.

<http://www.nordea.fi/Yritykset+ja+yhteis%3b6t/Maksut+ja+kortit/Neuvoja+maksuista+ja+korteista/SEPA/953892.html>

Nordea. 2010d. Yrityksesi palkanmaksu SEPA-aikaan. Luettu 10.9.2010.

<http://www.nordea.fi/Yritykset+ja+yhteis%C3%B6t/Maksut+ja+kortit/Neuvoja+maksuista+ja+korteista/Yrityksesi+palkanmaksu+SEPA-aikaan/1280042.html>

Nuutinen, V. Helsingin Sanomat. 2010. Maksupalvelulaki toi näkyville piilotetut palvelumaksut. Luettu 29.6.2010.

OP. 2008. SEPA käynnistyi 28.1.2008. Luettu 16.2.2010.

<https://www.op.fi/media/liitteet?cid=150821618&srcpl=3>

OP. IBAN ja BIC - kansainvälinen pankkiyhteystieto. Luettu 3.2.2010.

<https://www.op.fi/op?cid=150057461>

OP. Ohjelmistopäivitystä suunnitteleva yritys. Luettu 11.2.2010.

<https://www.op.fi/op?cid=150624726&srcpl=4>

OpusCapita. 2007. Sepa-siirtymäturva. Luettu 11.2.2010.

OpusCapita. 2009. Mikä SEPA on?. Luettu 28.1.2010.

<http://www.opuscapita.fi/opuscapita.asp?viewID=667>

ProCountor International. 2009. SEPA ja sen vaikutukset taloushallintoon. Luettu 28.1.2010.

<http://www.procountor.com/tietoa/sepa.asp?source=adwords&gclid=CKD985-Vx58CFQ-F3godZypt0g>

Rudus. 2010. Yritys. Luettu 10.2.2010. <http://www.rudus.fi/fi/Yritys/>

Suomen Pankki. Yhtenäinen euromaksualue (SEPA). Luettu 28.1.2010.

<http://www.bof.fi/fi/rahoitusmarkkinat/kehityshankkeet/sepa.htm>

Uusitalo, H. 1999. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 6. painos. Juva: WSOY.

Valtiovarainministeriö. 2009. Maksupalveluiden tarjoaminen luvanvaraiseksi. Luettu 9.2.2010.

http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20091001Maksup/name.jsp

Vuokola, J. 2010. Se(pa) muuttaa kaiken. Luettu 10.2.2010.

http://www.tietoviikko.fi/taustat/kaikki_jutut/article351611.ece

Väänänen, J. Vice President, Basware Oyj. 2010. Maksuautomaation mahdollisuudet ja SEPA. Seminaari 11.5.2010

Kuvat ja kuviot

Kuvio 1: SEPA-alue 2010 (Basware 2010).	14
Kuvio 2: Askeleet SEPA:an (Basware 2010).	16
Kuvio 3: Organisaatiokaavio Rudus Oy (Rudus 2010).	30
Kuvio 4: Rudus Oy:n tietojärjestelmäkokonaisuus (Rudus 2010).	31

Haastattelukysymykset Hannu Hutri, Rudus Oy

TEM

- 1) Kuinka monta henkilöä käyttää TEMiä? Kuinka monta käyttäjälisenssiä Ruduksella on TEMiin?
- 2) Kuinka usein matkalaskut maksetaan?
- 3) Kuinka paljon matkalaskuja on Ruduksessa vuositason?
- 4) Missä tiedostomuodossa nykyinen matkalaskujen maksutiedosto on? Milloin siitä tulee XML-muotoinen, vai onko jo?
- 5) Miten SEPA toteutettiin TEMissä? Miten vanhanmalliset tilinumerot muutettiin? Lisättiinkö BIC-koodit? Jos, niin miten? Mitä muita muutoksia järjestelmään tehtiin?
- 6) Milloin TEM otettiin tuotantokäyttöön? Kuinka kauan käyttöönottoprojekti testauksineen kesti?
- 7) Miksi Voyagerista luovuttiin? Eikö siihen saanut SEPA-valmiutta? Tehtiinkö ohjelmaan pelkkä päivitys, vai asennettiin kokonaan uusi ohjelma?
- 8) Kuinka paljon aikaa Voyagerista TEMiin -päivitys vei? Ketkä siihen osallistuivat? Käytettiin ulkopuolista konsulttia?
- 9) Kuinka paljon kustannuksia päivitys aiheutti?
- 10) Aiheuttiko SEPA:n toteuttaminen TEM:ssä ongelmia? Jos aiheutti, minkälaisia?
- 11) Testattiinko järjestelmän toimivuutta ennen kuin se otettiin tuotantokäyttöön?
- 12) Testattiinko SEPA-maksamista?
- 13) Mihin muihin Ruduksen järjestelmiin SEPA-vaikuttaa?
- 14) Mitä hyötyjä SEPA mielestäsi tuo Rudukselle (sekä TEMin kannalta että muuten)?

MTJ

- 15) Kuinka monta asiakasta Ruduksen asiakasrekisterissä on? Montako prosenttia asiakkaista on suomalaisia/ulkomaisia SEPA-alueeseen kuuluvia?
- 16) Onko asiakasrekisterissä tilinumeroita? Jos on, mitä varten? Hyvityslaskujako varten? Ovatko ne IBAN-muotoisia?

Jos asiakasrekisterissä ei ole IBAN-muotoisia tilinumeroita:

- 17) Milloin IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit lisätään asiakasrekisteriin?
- 18) Miten se toteutetaan?

Jos asiakasrekisterissä on IBAN-muotoiset tilinumerot:

- 19) Milloin IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit lisättiin asiakasrekisteriin?
- 20) Miten se toteutettiin?

Haastattelukysymykset Kirsti Majjala, Rudus Oy

1. Miten toimittajien IBAN-muotoiset tilinumerot muodostuivat nykyiseen Wintimeen? Entä miten BIC-koodit muodostuivat uuteen Wintimeen toimittajien pankkitilitietoihin?
2. Miten IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit saadaan aktivoitua Wintimessa?
3. Poistuvatko LM ja ULM- muotoiset maksut kokonaan? Ovatko ulkomaanmaksutkin (ei SEPA-alueeseen kuuluvat maat) jatkossa XML-muotoisia?
4. Miten määritellään XML-muotoinen maksu? Valitseeko Satu tiedostotyyppin erikseen vai päivittyykö se automaattisesti?
5. Voiko vanhanmallisia LM ja ULM - maksuja ja uudenmallisia XML-maksuja lähettää rinnakkain? Miten kassanhoitaja pystyy siirtymävaiheessa erottamaan SEPA-muotoiset aineistot muista? Miten SEPA-aineiston lähettäminen pankkiin eroaa muusta?
6. Miten maksuprosessi muuttuu SEPAn myötä verrattuna nykyiseen? Esimerkiksi koti- ja ulkomaisten maksujen osalta? Tuleeko SEPA-alueeseen kuuluvilla maksuilla olemaan maakoodeja?
7. Mitä Sampon SEPA-konversio-ohjelma tekee? Onko sitä jo testattu? Jos on, miten testaus meni?
8. Mitä Baswaren SEPA-muunnin tekee? Onko sellainen hankittu? Jos on, mitä varten, jos ohjelmistot aiotaan joka tapauksessa päivittää SEPA-muotoon? Tarvitaanko sitä vain yksittäisissä Basware Maksuliikenteeseen syötettävissä maksuissa?
9. Onko SEPA-maksatuksesta tehty testaussuunnitelma? Millä aikataululla SEPA-maksaminen on tarkoitus testata ja ottaa käyttöön eri järjestelmien osalta?
10. Mitä muutoksia TEMin SEPA-maksatus vaatii Basware Maksuliikenne - järjestelmältä?
11. Mitä palkanmaksun siirtyminen SEPA-muotoon vaatii Basware Maksuliikenteeltä?
12. Nopeutuuko asiakkaiden maksut Rudukselle SEPAn myötä?
13. Mitä hyötyjä tai mahdollisia haittoja SEPA mielestäsi tuo Rudukselle?

Haastattelukysymykset Satu Filppula, Rudus Oy

Ostoreskontra, toimittajat ja maksatus

1. Kuinka monta prosenttia ostolaskuista tulee verkkolaskuina?
2. Montako toimittajaa Ruduksella on? Kuinka monta prosenttia kotimaisia/ulkomaisia? Miten ulkomaiset jakautuvat SEPA-maihin kuuluviin ja muihin ulkomaisiin? Minkä maalaisia toimittajia Ruduksella suomalaisten lisäksi on?
3. Voiko samaan maksuehdotelmaan tehdä kotimaisia ja SEPA-ulkomaisia maksuja? Pitääkö samassa maksuehdotelmassa kaikkien maksujen olla samassa valuutassa?
4. Koskeeko SEPA vain euromaksuja? Miten esimerkiksi SEK-maksut Ruduksella jatkossa hoidetaan? Muodostetaanko niistä erillinen maksutiedosto, vai lähtevätkö ne samassa kuin euromaksut?
5. Minkä muotoisena ulkomaan (esim. USA) maksut menevät jatkossa? LUM2 vai XML? Miten jatkossa erotetaan jenkki ym. ei SEPA maksut muusta aineistosta?
6. Voiko XML-tiedostossa olla vanhanmallisia tilinumeroita, vai ovatko kaikki vanhanmallisella tilinumerolla lähtevät maksut LM-muotoisia? Voiko IBAN-tilinumeroilla ja vanhanmallisilla tilinumeroilla varustettuja maksuja lähettää samassa tiedostossa? Esim. jos jollakin toimittajalla on perustiedoissa vielä vanhanmallinen tilinumero?

Basware Maksuliikenne

1. Miten Baswaren SEPA-muunnin toimii? Onko sellainen hankittu? Jos on, paljonko se maksoi (oliko kertaluonteinen maksu, vai jatkuva)? Miten sitä on tarkoitus käyttää?
2. Mitä tapahtuu, jos siirtymäajan jälkeen lähettää pankkiin vanhanmallisella tilinumerolla varustetun maksun? Esimerkiksi yksittäinen lasku, jossa ei ole mainittu IBAN-numeroa?
3. Tarvitaanko SEPA-muunninta sen jälkeen kun TEMiin, Mepcoon ja Wintimeen on päivitetty IBAN-muotoiset tilinumerot? Onko SEPA-muuntimella pitkäaikaista hyötyä? Eikö ohjelman versiopäivitys riitä?

SEPA-projekti Ruduksella

1. Miten SEPA-projekti on Ruduksella edennyt kunkin taloushallinnon järjestelmän osalta?
2. Miten taloushallinnon järjestelmien, jotka tuottavat maksuaineistoa Basware Maksuliikenteeseen, sisältämät tilinumerot aiotaan konvertoida IBAN-muotoon? Pankin vai ohjelmistotoimittajan toimesta? Mitä konversiot tulevat maksamaan?
3. Keitä projektiin osallistuu? Ovatko kaikki osallistujat Ruduksen omaa henkilöstöä, vai käytetäänkö ulkopuolisten konsulttien apua?

4. Voiko SEPA-projektin tehdä vaiheittain? Esim. ensin matkalaskut, sitten palkat ja sitten ostolaskut? Pystyykö pankki vastaanottamaan LMää, LUMia ja XML-muotoista aineistoa samanaikaisesti?
5. Mikä on projektin aikataulu TEMin, Mepcon ja Wintimen osalta? Missä järjestyksessä järjestelmät päivitetään SEPA-muotoon?
6. Onko TEMissä tilinumerot jo IBAN-muodossa?
7. Milloin TEMistä aletaan siirtää SEPA-muotoisia maksutiedostoja Basware Maksuliikenteeseen?
8. Miten toimittajien tilinumerot Winitmessa konvertoidaan?
9. Milloin uusi palkkajärjestelmä otetaan käyttöön? Maksetaanko palkat Mepcosta suoraan SEPA-muodossa? Milloin Mepcoa testataan?
10. Miten SEPA-maksamista testataan käytännössä (miten pitkälle maksu oikeasti viedään)?

Rahoitus ja muita kysymyksiä SEPAan liittyen

1. Nopeuttaako SEPA Ruduksen rahoitusta? (esimerkiksi CRH-Konsernin sisäiset lainojen ja korkojen maksut) Jos Rudus nyt tarvitsee lisää lainaa CRH:lta, kuinka pian sitä saa? Vaikuttaako SEPA lainansaannin nopeuteen?
2. Mitä hyötyjä tai mahdollisia haittoja SEPA mielestäsi tuo Rudukselle?

Haastattelukysymykset Maili Ihamäki, Rudus Oy

Laskutus

1. Kuvaatko Ruduksen, RBT:n ja Elpotekin laskutusprosessit lyhyesti?
2. Miksi Rudus-konsernin yrityksillä on eri laskutusjärjestelmät?
3. Kuinka monta laskua Rudukselta lähtee vuodessa? Montako niistä lähtee ulkomaille? Mihin maihin ja missä valuutoissa laskutetaan? Jos laskutetaan muissa valuutoissa kuin euroissa, vaikuttaako SEPA niiden maksujen saapumisen nopeuteen?
4. Kuinka monta prosenttia laskuista lähtee verkkolaskuna?
5. Milloin ja miten IBAN-tilinumerot ja BIC-koodit alettiin tulostamaan Ruduksen laskuille?
6. Nopeutuuko asiakkaiden suoritusten saapuminen Ruduksen tilille (laskutetut+korttimaksut)?

Maksupäätteet

7. Kuinka monella tehtaalla/montuilla on maksupäätteet?
8. Mitkä maksuvälineet käyvät RBT:llä ja Ruduksella?
9. Mitkä maksupäätteet on käytössä (Rudus/RBT)? Miksi niillä on eri merkkiset maksupäätteet?
10. Mihin mennessä kaikki maksupäätteet pitää muuntaa EMV-sirukorttimuotoon?
11. Onko Ruduksen/RBT:n käteismaksupäätteet päivitetty SEPA-muotoon?
12. Täytyykö SEPA:n myötä vaihtaa maksupäätteet kokonaan tai yhtenäistää maksupäätteistö?
13. Mitä hyötyä sirukortillisista maksupäätteistä on? Tuleeko raha nopeammin Ruduksen tilille?
14. Yhtenäistetäänkö maksupäätelaitteistoa tässä yhteydessä?
15. Paljonko maksupäätteiden vaihtamiset maksoivat Rudukselle?

Luotonvalvonta

16. Mitkä ovat Ruduksen luotonvalvonnan tehtävät?
17. Miten SEPA vaikuttaa luotonvalvontaan?
18. Kuka huolehtii, että asiakasrekisterissä olevat tilinumerot muutetaan IBAN-muotoon?

Haastattelukysymykset Torsti Gummerus, Nordea

1. Mitä toimenpiteitä SEPA vaatii pankilta?
2. Kuinka monta valuuttaa SEPA-alueen maat edustavat? Nopeutuuko vain maiden väliset euromaksut, ei muissa valuutoissa maksettavat suoritukset? Edellyttääkö SEPA euroon siirtymistä?
3. Voivatko eri maat siirtyä eri aikataulussa SEPAan?
4. Missä ajassa kaikkien euromaiden on tarkoitus siirtyä SEPA-aikaan?
5. Mitkä maat ovat olleet etulinjassa SEPAan siirryttäessä ja mitkä tulevat jälkijunassa? Onko Suomessa pankkien välillä ollut eroa SEPAan siirryttäessä? Millä aikataululla suomalaiset pankit ovat pystyneet vastaanottamaan SEPA-aineistoa? Ollaanko suunnitellussa aikataulussa pysytty?
6. Onko Suomi kehittyneempi tietotekniikan hyödyntämisessä ulkomaanmaksuja lähetettäessä kuin muut SEPA-alueen maat?
7. Nopeuttaako SEPA rahan tulemistä yrityksen tilille? Kuinka paljon? Vaikuttaako asiakkaan pankki(jos eri)?(Kotim/ulkom)
8. Miten SEPA vaikuttaa kotimaanmaksuihin? Onko SEPasta hyötyä Suomessa kotimarkkinoilla toimivalle yritykselle?
9. Mitä vaikutuksia SEPalla on korttimaksujen nopeuteen kotimaassa (debit-, credit-kortit)?
10. Tarvitseeko SEPA-maksun vastaanottajalla olla SEPA-valmius?
11. Mistä kaksimerkin tunnist IBAN-tilinumeroon syntyy?
12. Mistä BIC-koodi muodostuu?
13. Nopeutuuko ulkomaanmaksut yhtä nopeiksi kuin kotimaan eri pankkien väliset vai vielä enemmän?
14. Mitä ongelmia pankeilla ollut SEPAn suhteen?
15. Milloin Nordea voi aloittaa yritysten välisen SEPA-maksuliikenteen käytännössä?
16. Mitä riskejä sisältyy siihen, että suoraveloitustakirja annetaan laskuttajalle?
17. Vapautuuko pankilta resursseja, kun pankkien ei tarvitse enää käsitellä valtakirjoja?
18. Miten SEPA vaikuttaa yritysten palkkojenmaksuun? Mitä tarkoittaa, että palkanmaksupäivä ei ole SEPAn myötä enää ”pankin toteuttama”?
19. Onko SEPasta tehty tutkimuksia?
20. Onko asiakaspiirissänne monet yritykset aktivoituneet SEPAn suhteen?
21. Nopeutuuko korttimaksujen suoritusten kotiutuminen saajan tilille euroalueella? Esimerkiksi jos matkustan Ranskaan ja maksan ostoksia kortilla? Entä esim. Ruotsissa, jossa käytössä kruunut?
22. Nopeuttaako SEPA esim. suomalaisen ja ruotsalaisen yrityksen välistä maksuliikennettä, jos ruotsalainen yritys laskuttaa kruunuissa suomalaista?
23. Missä määrin sekkejä käytetään Euroopassa? Kuinka paljon sekkien käyttö vähenee SEPAn myötä? Käytetäänkö Suomessa sekkejä? Jos, niin mihin?
24. Mitkä maat tulevat ottamaan euron käyttöön lähivuosina SEPAn takia?
25. Millainen projekti SEPA-aikaan siirtyminen oli Nordeassa?
26. Kumosiko toukokuussa voimaan tullut maksupalvelulaki tilisiirtolain? Vai sovelletaanko niitä rinnakkain? Jos, niin kuinka kauan siirtymävaihe kestää?
27. Miten pienet pankit on pysyneet SEPAssa mukana? Koituuko tästä pankille isoja kustannuksia? Ovatko pankit tehneet yhteistyötä keskenään, vai ovatko kaikki pankit toimineet itsenäisesti?

28. Miten kansainvälinen viitenumero muodostetaan? Miten se poikkeaa suomalaisesta viitenumerosta?
29. Milloin RF-viitestandardi otetaan käyttöön SEPA-maissa? Otetaanko kaikissa samaan aikaan?
30. Voiko pankki vastaanottaa LM02, LM03, TS ja LUM2 -muotoisia maksuja vielä siirtymäajan jälkeen? Kuinka kauan? Mitä pankki tekee näille maksuille?
31. Montako EU-maita oli silloin, kun euro otettiin tilirahana käyttöön vuonna 1999? Otettiin se käyttöön kaikissa EU-maissa (tilirahana tuolloin)?
32. Montako EU-maita oli vuonna 2002 kun euro otettiin käyttöön käteismaksuissa? Monellako euro otettiin tuolloin käyttöön?
33. Missä maissa SEPA-tilisiirto otettiin ensimmäisenä käyttöön? Milloin?
34. Pyritäänkö kansalliset tilisiirrot ja pankkikortit korvaamaan SEPA-palveluilla koko SEPA-alueella vuoden 2010 loppuun mennessä?
35. Mitä XML-raportointi tarkoittaa?
36. Milloin muissa SEPA-maissa IBAN ja BIC tulevat pakollisiksi laskuilla (Suomessa 7/2010)?
37. Mikä on VPN? (Web Services korvaa Patun ja VPN:n)
38. Minkälainen on SEPA-tilisiirtolomakkeen viivakoodi?

Haastattelukysymykset Anne Lehtinen, Rudus Oy

1. Mitä eri taloushallinnon järjestelmiä Ruduksessa käytetään? Mihin näistä järjestelmistä SEPA vaikuttaa?
2. Mihin taloushallinnon toimintoihin SEPA vaikuttaa?
3. Millä aikataululla Rudus ottaa SEPA:n käyttöön?
4. Miten SEPA:n käyttöönottoprojekti toteutetaan? Miten projekti resursoidaan?
5. Miten SEPA vaikuttaa Ruduksen taloushallinto-osaston päivittäisiin töihin?

SEPA-maat

- Alankomaat
- Belgia
- Bulgaria
- Eesti
- Espanja
- Irlanti
- Iso-Britannia
- Italia
- Itävalta
- Kreikka
- Kypros
- Latvia
- Liettua
- Luxemburg
- Malta
- Portugali
- Puola
- Ranska
- Romania
- Ruotsi
- Saksa
- Slovakia
- Slovenia
- Suomi
- Tanska
- Tšekki
- Unkari
- Islanti
- Liechtenstein
- Norja
- Monaco
- Sveitsi

Asiasanat

BIC-koodi= Bank Identifier Code eli pankin yksilöivä tunniste.

EBA=European Banking Association, eurooppalainen maksupalvelualan foorumi, johon kuuluu yli 200 eurooppalaista pankkia ja organisaatiota.

EMV=Maksukorttistandardi. EMV-maksukortti on turvallisempi kuin magneettijuovallinen maksukortti.

EPC= European Payments Council, Eurooppalaisten pankkien perustama yhteistyöelin, joka pyrkii kehittämään yhtenäistä euromaksualuea.

ETA=Euroopan talousalue, johon kuuluu EU-maat ja lisäksi Norja, Liechtenstein ja Islanti.

EU=Euroopan Unioini, 27 jäsenmaata.

FTP=File Transfer Protocol on tiedostonsiirtomenetelmä kahden tietokoneen välille.

IBAN-tilinumero= International Bank Account Number eli kansainvälinen tilinumero.

ISO 20022=ISO-organisaation määrittämä XML-pohjainen sanomavälitysjärjestelmä. ISO 20022-sanomat on tarkoitettu yritysten ja pankkien väliseen viestintään.

LM=Kotimaan maksuaineisto (poistuu käytöstä SEPA-siirtymäajan jälkeen).

LUM2=Ulkomaan maksuaineisto (poistuu käytöstä SEPA-siirtymäajan jälkeen).

PATU=pankkien asiakasyhteyksien tietoturva, tarkoitettu yritysten ja yhteisöjen sekä pankin välisen eräsiirtoon perustuvien aineistojen suojaukseen.

PKI=Public Key Infrastructure on kansainvälinen määrittäminen yhteyden osapuolen tunnistamiseksi.

Maksun kulkiessa Web Services-kanavan kautta asiakkaan tunnistaminen perustuu PKI-varmenteisiin.

RF-viite=Kansainvälinen viitestandardi, jonka tarkoituksena on levittää suomalaistentyyppinen automaatio ja laskutietojen välitys sekä automaattinen kohdistus ympäri maailmaa.

SEPA=Single Euro Payments Area, Yhtenäinen euromaksualue.

TS=Toistuvaissuoritusmaksuaineisto (poistuu käytöstä SEPA-siirtymäajan jälkeen).

Web Services=Nykyaikainen ja turvallinen tietoliikennetietojen välitys yrityksen taloushallinnon ja pankin järjestelmien välisiin yhteyksiin. XML-muotoisia aineistoja voi välittää vain Web Services yhteydellä.

VPN=Virtual Private Network on tapa jolla kaksi tai useampia yrityksen verkkoja voidaan yhdistää julkisen verkon yli muodostaen näennäisesti yksityisen verkon.

XML=Extensible Markup Language on metakieli, jolla määritellään rakenteellisia merkkauksia. Maksuaineiston on oltava SEPA-maksuissa XML-muotoista.